

גרמאי מלקיי Grmay Melkie

01:00:03:19 01:00:00:03

כמו שאמרתי קודם, אבא שלי נהג לקרוא לי מהרי.

01:00:09:08 01:00:04:11

אמי וגם הקרובים שלה ז"ל נהגו לקרוא לי מאמייה.

01:00:11:15 01:00:09:17

היום, אני מוכר יותר כגרמי איינאעלם.

01:00:14:23 01:00:12:10

ירדתי לסודן מוקדם יותר עם קרובי משפחה מצד אמי,

01:00:17:15 01:00:15:14

ולכן הרוב קוראים לי בשם זה.

01:00:22:03 01:00:18:10

יש לי שני שמות: גרמאי מלכה ומהרי מלכה.

01:00:27:13 01:00:23:21

אני גרמאי מלכה, מהרי מלכה.

01:00:32:24 01:00:28:01

להורי קוראים מר. מלכה מהרט ולאמי גב' תמרצה מנשה.

01:00:37:19 01:00:33:09

נולדתי באזור "גונדר ווגרה" במחוז "וולקייט", בשכונת "וופארגף".

01:00:40:18 01:00:38:04

נולדתי בשנת 1936

01:00:45:06 01:00:41:13

הורי השקיעו רבות בגידולי,

01:00:47:01 01:00:45:19

ואחרי שבגרתי קצת...

01:00:52:19 01:00:47:16

כידוע, באתיופיה נהגו להביא עצים לאימהות, לשמור על הפרות והצאן,

01:00:55:14 01:00:53:06

לשמור על האדמה עד שגדלים קצת.

01:01:01:09 01:00:56:05
כך עשיתי עד שהגעתי
לגיל תשע-עשר בערך,

01:01:05:19 01:01:02:01
עד שנפתח בית הספר הראשון
"אורטם" ע"י אבא יונה.

01:01:07:22 01:01:06:11
אצלנו ב"וולקייט"

01:01:10:18 01:01:09:12
פתחו בית ספר,

01:01:13:24 01:01:11:24
ולימדו אותנו עברית ואמהרית.

01:01:19:20 01:01:14:21
בין כל המורים שלימדו אותנו, זיכרונם
לברכה, היה מר נגוסה,

01:01:22:00 01:01:20:07
שלימד אותנו כשהיינו ילדים.

01:01:26:11 01:01:22:16
בוגרים מאתנו למדו הרבה,
ואנחנו למדנו כמה שיכולנו.

01:01:32:04 01:01:27:04
האזור שלנו היה ממוקם קרוב לעיר,
שם היה בית ספר ממשלתי.

01:01:38:23 01:01:32:23
תלמידים מסוימים עזבו
ונרשמנו לבית ספר הזה.

01:01:42:11 01:01:39:18
אחרי תקופת לימודים של שנה בערך,

01:01:47:05 01:01:43:07
עזבנו את בית הספר לטובת עבודות החקלאות.

01:01:53:16 01:01:47:20
עד גיל הבגרות היה עלינו לסייע
לאבינו בעבודות הפשוטות,

01:01:58:19 01:01:54:09
ובהגיענו לגיל בגרות, לקחנו את כלי החרישה
ועסקנו בחקלאות באופן עצמאי,

01:02:03:01 01:01:59:15
אז עזבתי את לימודי והתחלתי להתמחות
בעבודות החקלאות, לצד אבא שלי.

01:02:07:03 01:02:03:24
עבדנו זמן רב בעבודות החקלאות.

01:02:11:08 01:02:07:24
ב-1960 אבי הלך לעולמו,

01:02:14:16 01:02:12:06
ובזכות ההתמחות שהעניק לי,

01:02:18:13 01:02:15:08
התחלתי לתמוך באמי ובאחים שלי.

01:02:24:16 01:02:20:18
היינו חמישה אחים: שני
בנים ושלוש בנות.

01:02:29:24 01:02:25:00
לאבי היו שתי בנות נוספות מיחסים
קודמים ב"טיגראי".

01:02:34:01 01:02:30:13
כולם כבר לא בחיים, זיכרונם לברכה.
לאבא שלי יש גם הרבה נכדים

01:02:36:03 01:02:34:21
שנולדו לאחיותינו למחצה,
שלי ושל אחיי.

01:02:42:06 01:02:36:23
לאחר לכתו של אבי, כאמור,
המשכתי לעסוק בחקלאות,

01:02:46:01 01:02:42:19
ולתמוך באמי, באחים ובאחיות שלי.

01:02:47:23 01:02:46:19
כך התנהלו חיינו.

01:02:53:22 01:02:49:04
נדמה לי שב-1974, לפי
הספירה הלוועזית,

01:02:56:08 01:02:54:11
ולפי הספירה האתיופית ב-1967,

01:03:01:12 01:02:57:01
פרצה מהפכה בממשלה שבמסגרתה
המלך היילה סלאסי סולק מהשלטון.

01:03:05:04 01:03:02:06
אחריה, האנשים המשכילים יותר

01:03:08:04 01:03:05:14
הקימו מועצה אזורית מטעם
הממשלה החדשה

01:03:11:01 01:03:08:21
ונבחרתי לעמוד בראשה.

01:03:15:01 01:03:12:02
עבדנו במשך שנתיים.

01:03:17:03 01:03:15:10
איפה?
-במקום שלנו.

01:03:18:21 01:03:17:12
ב"וולקייט"?
-כן, "בוולקייט".

01:03:24:00 01:03:19:07
לפני כן, העירייה דאגה להכל,

01:03:28:10 01:03:24:07
ולאחר המהפכה, בכל כפר הוקמה מועצה.
-בן כמה היית?

01:03:33:09 01:03:29:01
כלומר, כשנבחרת?
- הייתי בערך בן 30.

01:03:39:06 01:03:34:03
לאחר שנתיים של עבודה,
הופיע באזור שלנו

01:03:43:09 01:03:39:16
ה"אידו", ארגון של מורדים בממשלה.
העם האתיופי היה מוכן.

01:03:46:04 01:03:43:20
לא כולם קיבלו את השלטון החדש,

01:03:49:20 01:03:46:16
בכל אזור קמו מתנגדים

01:03:51:10 01:03:50:03
שהביאו לפרוץ מלחמה.

01:03:53:23 01:03:52:02
דילגתי קודם על משהו...

01:03:55:18 01:03:54:21
מה שאמרת לי קודם,

01:03:58:06 01:03:56:03
באזור שלנו החיים היו שונים.

01:04:00:09 01:03:58:17
אם תשאלו איך...

01:04:04:07 01:04:01:02
ב"וולקייט" לא חיינו כמו כל השאר,
ביתא ישראל, חיינו יחד עם כולם.

01:04:09:20 01:04:04:18
היו לנו אדמות משלנו, ודאגנו בעצמנו
בכל הקשור לעבודות האדמה.

01:04:15:01 01:04:10:19
היו הרבה מאוד אדמות ב"וולקייט", כל אחד
יכול היה לבחור באדמה ולעבוד אותה.

01:04:19:00 01:04:15:15
זאת אומרת שכל אחד יכול היה
לבוא ולעבוד איפה שבא לו?

01:04:22:07 01:04:19:20
כן, איפה שהתחשק לכל אחד.
אנחנו עבדנו בשלושה מקומות:

01:04:25:21 01:04:22:14
ביער, במישור ובמדבר, סך
הכל שלושה אזורי חקלאות.

01:04:28:16 01:04:26:15
כל מי שביכולתו, יכול היה לעבוד
גם בחמישה מקומות.

01:04:32:06 01:04:29:05
לא הייתה בעיה של אדמות כמו
בשאר המקומות שבמרכז.

01:04:37:12 01:04:32:21
בכל אחד מהמקומות הללו
גידלו גידולים מסוגים שונים.

01:04:41:16 01:04:38:00
לדוגמא, כמו שאמרת קודם, גידול
תירס לא היה הגידול המועדף עלינו.

01:04:43:17 01:04:42:01
הגידולים הנפוצים ביותר היו כוסמת,

01:04:46:03 01:04:44:06
דגוסה וטף. שלושתם
דגנים מקומיים,

01:04:48:08 01:04:47:01
שלושתם הם הכי מבוקשים.

01:04:51:23 01:04:48:24
במקום הרביעי והחמישי היו
הצמר גפן והשומשום.

01:04:55:05 01:04:52:06
את הצמר והשומשום גידלו
במקומות מרוחקים,

01:04:56:20 01:04:55:16
דבר שייקר את שכר העובדים.

01:04:59:13 01:04:57:14
לא היו הרבה אנשים, התשלום
לעובדים היה גבוה,

01:05:03:02 01:04:59:21
ולכן רבים מהעובדים הגיעו
מ"טיגראי" ומ"גונדר" לעבוד.

01:05:07:08 01:05:03:23
"וולקייט" היה אזור של עשירים
ובשל כך

01:05:10:03 01:05:07:20
החיים שלנו שם היו שונים.

01:05:13:13 01:05:10:05
אמרת שעבדתם בשלושה אזורים שונים...
כן.

01:05:18:01 01:05:13:16
אז מה גידלתם במישור או
בכל אחד מהמקומות הללו?

01:05:21:03 01:05:18:08

במישור גידלנו טף, כוסמת ודגוסה.

01:05:24:22 01:05:21:11
ומה גידלתם באזורים ההרריים?
-במישור.

01:05:29:02 01:05:25:04
המישור נמצא בשולי ההרים, צריך
היה לרדת בשביל לעבוד שם,

01:05:32:15 01:05:29:09
גם שם גידלנו כוסמת ודגוסה,
והיה מקום גם לגידול שומשום.

01:05:37:04 01:05:33:04
ביערות גידלנו כוסמת, שומשום
וצמר גפן, את שלושתם.

01:05:39:19 01:05:37:12
קיימים סוגים שונים של כוסמת,

01:05:42:15 01:05:40:09
כמו שאמרתי קודם.

01:05:46:01 01:05:43:07
התמקצעתי אצל אבא שלי

01:05:49:14 01:05:46:11
בעבודות החקלאות ותמכתי באמא

01:05:51:11 01:05:50:00
ובאחים האחיות שלי.

01:05:54:03 01:05:52:02
כך עשיתי תוך תמיכה בהם.

01:05:59:07 01:05:54:19
לאחר המהפכה, נבחרתי להיות ראש
מועצה אזורית למשך שנתיים.

01:06:03:14 01:05:59:24
המורדים בשלטון החלו להתחזק,

01:06:07:04 01:06:03:20
ארגון שנקרא "אידו", שבסיסו היה בסודן.

01:06:09:09 01:06:07:12
הם פתחו במלחמה,

01:06:13:10 01:06:09:18

הביסו את הצבא ועברו את הגבול עד שהגיעו אלינו.

01:06:17:09 01:06:14:09
הם ניהלו אותנו במשך שנתיים, והרחיקו אותנו מהעבודה.

01:06:22:00 01:06:17:18
מכיוון שהיינו מקומיים נשארנו, אבל אלה שבאו ממקומות אחרים לעבוד, עשו את העבודה ועזבו,

01:06:23:17 01:06:22:10
חזרו לאזורים מהם באו.

01:06:28:10 01:06:24:06
לקחו לכם את האדמות?
-לא.

01:06:32:01 01:06:28:23
ההתנהלות הממשלתית השתנתה,

01:06:35:14 01:06:32:11
וארגון המורדים "אידו" רצה להשיב את ההתנהלות הישנה

01:06:38:00 01:06:36:01
ולכן לקחו על עצמם את הניהול.

01:06:41:06 01:06:38:14
אז, התחלתי עם עבודות הסחר.

01:06:43:14 01:06:41:15
האוכלוסייה התחלקה לשניים:

01:06:46:12 01:06:44:00
מי שחי באזור המרכז והעיר היה תחת שלטון "דרג",

01:06:51:11 01:06:47:00
ומי שחי מסביב, יותר לכיוון "טרפו" נשלט ע"י "אידו".

01:06:53:08 01:06:51:22
זה היה מאוד נוח לעבודות הסחר.
- מה זה "אידו"?

01:06:56:03 01:06:53:15
"אידו" היה ארגון המורדים, של מתנגדי השלטון.

01:07:03:07 01:06:56:17
הסחר בשומשום ובצמר
עם אריתריאה הופסק

01:07:05:16 01:07:03:15
כי סגרו את המעבר

01:07:10:00 01:07:05:22
וחזרנו לחקלאות.
אבל אז

01:07:13:23 01:07:10:09
החלו עבודות הסחר מכיוון שמעבר
הגבול עם סודן נפתח.

01:07:17:21 01:07:14:09
הבסיס של המורדים היה
בסודן, שקרובה אלינו.

01:07:22:19 01:07:18:08
ניתן היה להעביר לסודן חיות ועוד
דברים, ולייבא מלח, קפה ובגדים.

01:07:26:04 01:07:23:20
אנחנו לא הלכנו לסודן, אבל
אחרים היו מייבאים.

01:07:28:15 01:07:26:13
אנחנו מכרנו פרות

01:07:31:01 01:07:28:21
וגם כלי נשק עבור המורדים

01:07:34:10 01:07:31:06
כי היו מקומות שהיה ביקוש לזה,
לנשק כמו רובים וכדורים.

01:07:39:02 01:07:34:24
כך הגענו לעבודות הסחר, ובמקביל עסקנו
בחקלאות, ניתן היה לעסוק בשניהם.

01:07:42:19 01:07:39:18
יכולנו לעסוק בחקלאות בחורף, ובקיץ
לעסוק בסחר. לא הייתה שום בעיה,

01:07:44:09 01:07:43:02
כמו שאמרת קודם.

01:07:48:02 01:07:44:18
באיזו שפה תקשרתם?

-השפה שלנו היא טיגרית,

01:07:50:21 01:07:48:10
אבל אנחנו דוברים גם אמהרית,
דיברנו את שתי השפות.

01:07:55:17 01:07:51:07
אלה שלא הייתה להם הזדמנות
ללמוד או נשים שתמיד היו בבית,

01:07:57:07 01:07:56:05
התקשו עם השפה האמהרית,

01:08:01:18 01:07:57:13
אבל הגברים שלמדו קצת
או שעסקו בסחר

01:08:04:22 01:08:02:02
והתניידו ממקום למקום,

01:08:06:19 01:08:05:08
דיברו את שתי השפות, טיגרית ואמהרית.

01:08:10:00 01:08:06:24
כפי שציינתי קודם,
לאזור "וולקייט"

01:08:13:09 01:08:10:11
הגיעו הרבה עובדים מ"טיגראי"
ומ"גונדר",

01:08:15:16 01:08:14:04
ולמדנו את השפה גם מהם.

01:08:20:02 01:08:16:07
לכן, לא הייתה לנו בעיית תקשורת,
דיברנו את שתי השפות.

01:08:22:18 01:08:20:12
"וולקייט" נמצאת באמצע,
בין "טיגראי" ל"גונדר".

01:08:25:03 01:08:23:11
כך חיינו.

01:08:30:05 01:08:27:17
החיים באתיופיה היו,
כמו שאמרתי קודם...

01:08:34:22 01:08:30:21

כשהיינו ילדים עזרנו בכל מיני דברים,

01:08:36:17 01:08:35:07
לרוב בחקלאות, עד שבגרנו.

01:08:41:06 01:08:37:11
אח"כ, כשבגרנו, בחורף עבדנו
בחקלאות ובקיץ עסקנו בסחר.

01:08:43:10 01:08:41:20
בשנת 1972, לפי הספירה האתיופית,

01:08:46:15 01:08:43:16
וב- 1980 לפי הספירה הלועזית,

01:08:49:04 01:08:47:07
כלומר ב- 1979,

01:08:52:20 01:08:51:01
מה שקרה לעם האתיופי,

01:09:00:03 01:08:56:16
לאחר המהפך בשלטון,
היא התחזקות המלחמה,

01:09:02:03 01:09:00:09
במיוחד בקרב האריתריאים

01:09:04:15 01:09:02:13
שנלחמו שנים רבות בשביל
לזכות בעצמאות.

01:09:07:24 01:09:05:10
מכיוון שנלחמו שנים, כשהיילה
סלאסי הורד מהשלטון,

01:09:11:09 01:09:08:08
הם מיד פתחו במלחמה נגד הצבא.

01:09:14:06 01:09:12:05
בשל המולת המלחמה,

01:09:18:19 01:09:15:13
אנשים התחילו לברוח לסודן.

01:09:21:20 01:09:19:03
רוב האריתריאים ברחו לסודן
כיוון שהיא קרובה אליהם.

01:09:24:15 01:09:22:07

גם גונדר הייתה קרובה, אבל
לאריתריאים סודן הייתה קרובה יותר.

01:09:27:10 01:09:25:07
כשהצטברו הרבה מהגרים בסודן,

01:09:30:16 01:09:27:23
הצלב האדום נכנס לתמונה

01:09:34:12 01:09:31:19
והקים מחנות בכל אזורי המדבר.

01:09:35:12 01:09:34:21
הצלב האדום.

01:09:38:06 01:09:36:08
לאחר הקמת המחנות,

01:09:41:19 01:09:38:15
הם החלו להטיס משם אנשים

01:09:45:10 01:09:42:03
לחו"ל, כדי להעניק להם מקלט
טוב יותר, למשל לגרמניה.

01:09:48:03 01:09:45:24
לאחר מכן, זרם הפליטים גם
לארה"ב הלך והתחזק,

01:09:50:21 01:09:48:15
אבל היעד הראשון היה גרמניה.

01:09:53:06 01:09:51:03
כל אתיופי או כל מהגר שמצאו.

01:09:58:04 01:09:53:20
באותו הזמן היה אדם באזור "טרפו"
שחשב שניתן לנצל את המצב,

01:09:59:24 01:09:58:13
מר' ברוך טג'נה.

01:10:02:24 01:10:00:10
הוא הבחין בכמות המהגרים לסודן,

01:10:08:14 01:10:03:08
עלה עם הרעיון לפיו יהודים יוכלו להימלט בדרך
זו והציג את התוכנית בפני האמריקאים.

01:10:12:11 01:10:08:24

לאחר התייעצות עם עוד אנשים הוא נסע לסודן

01:10:15:17 01:10:13:02

עם התוכנית הזו.

01:10:18:10 01:10:16:02

כמו שאמרתי "וולקייט" מאוד קרובה לסודן,

01:10:21:19 01:10:19:04

ואחד מהקרובים שלנו היה
עושה שם הרבה עסקים.

01:10:23:10 01:10:22:15

הוא פגש אותו

01:10:27:17 01:10:23:18

אחרי חיפושים שנעשו על
ידי אנשים וחברים שידעו שהוא יהודי.

01:10:32:19 01:10:28:06

הוא הציג בפניו את התוכנית הסודית לפיה אנשים
יצאו בהדרגה במסווה של יציאה לעבודה,

01:10:34:24 01:10:33:04

מכיוון שאנשים באמת היו הולכים לסודן לעבוד,

01:10:36:02 01:10:35:06

זה היה מקום אליו הגיעו אנשים לעבוד,

01:10:39:02 01:10:36:14

ושלח לנו מסר שנעשה את זה בסתר.

01:10:42:12 01:10:40:03

לאחר שליחת המסר,

01:10:47:12 01:10:45:10

בשנת 1970,

01:10:51:16 01:10:48:03

ירדתי לסודן ב-1971 בשביל
לבדוק את העניינים.

01:10:55:07 01:10:52:13

הגבול היה פתוח?

-כן, פתוח.

01:10:57:21 01:10:55:14

היו חיילים משמאל ומימין אך
מכיוון שזה היה אזור מיוער,

01:11:00:06 01:10:58:12
אפשר היה לחצות אותו בחושך מבלי שייראו אותך.

01:11:03:19 01:11:00:16
כך, בזמנו, העבירו גם סחורות, אבל
אם תפסו אותם, הכל הוחרם.

01:11:05:06 01:11:04:07
החרימו את כל הסחורה?

01:11:08:20 01:11:05:11
מכיוון שהיינו מקומיים הכרנו
את הדרכים הנסתרות.

01:11:11:04 01:11:09:02
היה נהר שהתחיל באזורנו והגיע לסודן,

01:11:14:14 01:11:11:20
כל הנהרות מ"גונדר" הגיעו לסודן.

01:11:16:09 01:11:15:03
מההיכרות שלנו עם היער,

01:11:20:00 01:11:16:18
למרות החיילים שהיו ממוקמים בצדדים,
היה אפשר להתגנב מהאמצע.

01:11:25:06 01:11:21:06
ב-1971, לפי הספירה האתיופית
בדקתי את המצב וחזרתי.

01:11:29:15 01:11:26:02
ב-1972, וב-1980 לספירה הלועזית,

01:11:33:17 01:11:30:06
עלו על ברוך טג'ה שהבריח מספר אנשים,

01:11:35:08 01:11:34:03
עלו עליו.

01:11:40:02 01:11:35:22
בסיוע המוסד, פרדה הוציא
לפועל תכנית אחרת.

01:11:41:00 01:11:40:06
בשנת 1972

01:11:43:19 01:11:41:19
שמענו על התכנית אך לא עשינו כלום.

01:11:47:21 01:11:44:03
פרדה שלח מסר לקרובים שלו
ב"טיגראי", והם עברו דרכנו.

01:11:51:08 01:11:48:12
"וולקייט" הייתה דרך קיצור מ"טיגראי".

01:11:55:09 01:11:51:22
אחרי שמעט מהקרובים
שלו עשו את דרכם,

01:12:00:21 01:11:56:03
"וולקייט" הייתה לאזור טעון מאבקים. קודם
היה ה"אידו" ואחר כך הגיע "יחאפה".

01:12:04:21 01:12:01:07
אחרי ש"יחאפה" הובס החלה
המלחמה עם "וויאנה".

01:12:08:11 01:12:05:12
כשהשלום נראה רחוק,

01:12:11:24 01:12:08:22
גם אנחנו התחלנו את
דרכינו לסודן ב-1972.

01:12:14:08 01:12:12:20
ירדנו ב- 1972 לסודן,

01:12:18:23 01:12:14:21
ומכיוון שיצאנו מוקדם, עלינו
מוקדם, בלי יותר מדי המתנה.

01:12:23:21 01:12:19:10
מי שעזב בסוף 1972 או ב- 1973
המתין עד שנתיים בסודן.

01:12:25:21 01:12:25:00
בתוך המחנות?

01:12:29:13 01:12:26:15
במקום מרוכז בתוך העיר,
אבל היו גם מחנות.

01:12:33:14 01:12:30:00
היו מחנות בכל מקום בסודן
בשביל כל המהגרים.

01:12:34:24 01:12:33:22
הצלב האדום סייע,

01:12:37:13 01:12:35:07
אבל רצון היהודים היה
לעלות לישראל בלבד.

01:12:41:04 01:12:37:24
הם שכרו בית מבויץ בתוך
העיר וחיו בסתר.

01:12:45:11 01:12:41:15
משפחות מרובות נפשות הלכו למחנות,

01:12:48:03 01:12:45:19
אבל למשפחות שהכילו 2-3 נפשות
היה עדיף לחיות בסתר.

01:12:52:06 01:12:48:17
אחרי שירדנו לסודן ב-1972 ...

01:12:56:24 01:12:53:15
ידעתי קצת ערבית והיה
לנו שטח חקלאי ב"מורה"

01:13:00:02 01:12:57:12
ולכן הציעו לי לסייע להם בעבודה.

01:13:04:12 01:13:00:16
היינו מוציאים אנשים מהמחנות,

01:13:07:18 01:13:04:20
מביאים אותם לעיר, לוקחים אותם
להצטלם ועוזרים להם לשכור דירה.

01:13:08:24 01:13:08:04
לאחר מכן,

01:13:13:16 01:13:09:10
פרדה מינה מוסלמי אחד
שדיבר ערבית טובה

01:13:16:14 01:13:14:06
ועוד אדם לבן שהתחזה
לעובד הצלב האדום.

01:13:18:01 01:13:17:03
במקום שנקרא "טסרי",

01:13:23:02 01:13:18:17
במרחק של 6 ק"מ
מ"חרטום" וגם מ"גדפה" העיר,

01:13:24:23 01:13:23:13
נסיעה של יום שלם.

01:13:29:08 01:13:25:15
המתחזה הוציא את היהודים מ"טסרי",
והמוסלמי ליווה אותם למטוס.

01:13:33:04 01:13:29:23
הם הצליחו לעבוד בצורה זו

01:13:37:11 01:13:33:15
עד שהמוסלמי נתפס ע"י
מרגלים חצי שנה אחרי.

01:13:42:22 01:13:38:14
לאחר שנתפס, לקחתי עוד פעם
אחת אנשים ל"חרטום"

01:13:44:15 01:13:43:06
וגם אותי תפסו אחרי חודש.

01:13:47:00 01:13:45:16
ריציתי מאסר של 6 חודשים.

01:13:48:16 01:13:47:09
בתוך סודן?
-כן, בסודן.

01:13:52:07 01:13:48:20
בכלא בסודן?
-כן, במשך 6 חודשים, והשתחררתי.

01:13:57:10 01:13:52:12
הם חיפשו את פרדה, אך הוא הצליח
לברוח לארץ, היה לו דרכון.

01:14:01:14 01:13:58:02
כשלושה שבועות לאחר מכן, הגיע במקומו זימנה.

01:14:05:09 01:14:02:23
לזימנה היה מזל טוב,

01:14:08:11 01:14:05:24
והוא הצליח לעבוד במשך שמונה
חודשים בלי שום בעיות.

01:14:11:14 01:14:09:00
זימנה הצליח להעלות הרבה, וחזר.

01:14:13:14 01:14:12:08

אחר כך,

01:14:17:13 01:14:13:21

הגיע מישהו אחר במקום זימנה, היה לו קצת בלאגן, ואפילו נתפסו אנשים.

01:14:21:03 01:14:18:04

הוא הצליח להעלות מעט אנשים וחזר.

01:14:23:10 01:14:21:15

אחרי שהוא חזר,

01:14:25:02 01:14:23:19

לא העלו יותר אנשים לישראל.

01:14:27:08 01:14:25:12

הגיעו לשם המון סטודנטים מ"גונדר",

01:14:30:15 01:14:27:17

סטודנטים שדיברו אנגלית טובה,

01:14:32:13 01:14:31:00

ואז החליטו לא להמשיך בעלייה לישראל.

01:14:35:22 01:14:32:24

אנשי המוסד, יחד עם הסטודנטים, המשיכו עם תכניות אחרות.

01:14:38:10 01:14:36:17

ככה זה קרה,

01:14:40:20 01:14:39:10

כזאת הייתה תכנית העלייה.

01:14:47:04 01:14:41:06

הרבה מהאנשים שהגיעו לאחר מכן לסודן חלו ומתו.

01:14:49:00 01:14:47:14

סודן היא מדינה מאוד מדברית, נורא חם שם לעומת

01:14:52:02 01:14:49:14

מזג האוויר באתיופיה שהיה קריר ונוח.

01:14:56:11 01:14:52:14

בגלל השינוי הזה, והשינה על אדמת המדבר

01:14:58:02 01:14:56:21
הם נחשפו להרבה מחלות.

01:14:59:13 01:14:58:11
אם הם לא היו מתקלחים בזמן

01:15:01:20 01:15:00:01
ולא אוכלים,

01:15:06:05 01:15:02:05
בעיקר הנשים, התינוקות והמבוגרים, הם
לא שרדו את התנאים הקשים.

01:15:08:23 01:15:06:08
היה ממש חם, כמו פה באזור הדרום.

01:15:11:19 01:15:09:13
אלו היו התנאים והקשיים של העלייה.

01:15:14:02 01:15:12:07
כמו שציינתי קודם,

01:15:20:00 01:15:16:21
לגבי כמה שאלות ששאלת לפני כן

01:15:23:09 01:15:20:11
על איך נראה האזור
שלנו או מה השוני,

01:15:27:19 01:15:23:20
אני חייב לציין שהחיים אצלנו
היו שונים מבשאר המקומות.

01:15:32:22 01:15:28:09
לכל אחד הייתה אדמה בבעלותו:
לביתא ישראל, למוסלמים ולנוצרים.

01:15:36:05 01:15:33:13
וחיינו בשלום עם המוסלמים והנוצרים.

01:15:37:23 01:15:36:14
שלא כמו בשאר המקומות,

01:15:41:07 01:15:38:11
לא היו קריאות גנאי או בעיות
אחרות, חיינו באזור טוב.

01:15:43:13 01:15:41:21
לא הייתה לנו בעיית אדמה,

01:15:45:06 01:15:44:01
זהו היה מקום של עשירים.

01:15:47:14 01:15:45:17
חוץ מהחום ששרר מסביב,

01:15:50:09 01:15:49:06
היה כבוד הדדי.

01:15:53:12 01:15:51:24
כמו שציינתי, עובדים הגיעו אלינו לעבוד,

01:15:56:19 01:15:53:24
לדוגמא, כשהיה צריך כוח עזר בזמן
העבודות בשדות השומשום.

01:15:59:15 01:15:57:10
זה היה חלק מהתעסוקה לקראת הסוף.
-למה?

01:16:00:24 01:15:59:22
כי השומשום היה מאוד יקר.

01:16:06:00 01:16:01:19
הכוסמת, הצמר והשומשום היו מאוד יקרים -
במיוחד השומשום.

01:16:09:00 01:16:06:14
מי שגידל שומשום הרוויח הרבה כסף.

01:16:12:11 01:16:09:17
היום האוכל באתיופיה יקר
אבל אז הכל היה זול.

01:16:16:11 01:16:13:10
אלא אם כן היה לאדם צאן או פרות,
אז הוא היה יכול להרוויח כסף טוב.

01:16:20:03 01:16:16:21
האוכל היה ממש זול, אבל לנו היה
יתרון בשל גידול השומשום.

01:16:21:11 01:16:20:14
לא חסר לנו כסף.

01:16:24:13 01:16:21:20
בזמן הקציר ובאסיף
הרשיתי לעצמי להעסיק

01:16:27:14 01:16:25:00

שניים שלושה עובדים.
-מה ידעת לעשות?

01:16:30:14 01:16:27:22
מה שקרה עם הסחר

01:16:32:07 01:16:31:07
אחרי המהפכה...

01:16:36:22 01:16:32:15
למורדים שהתמקמו בסודן
וניהלו את המלחמה

01:16:38:14 01:16:37:14
היה אצלם ביקוש לפרות.

01:16:42:14 01:16:39:15
היה אפשר לקחת בשר לסודן

01:16:47:16 01:16:43:03
וזה הביא להתייקרות הפרות.
גם בזה עסקתי במשך שנתיים.

01:16:53:05 01:16:49:02
הפרות היו שלך?
-לא, היינו קונים באזור המרכז,

01:16:55:09 01:16:53:21
והיינו מוכרים לסוחרים שהיו
לוקחים אותן לסודן.

01:16:58:05 01:16:55:13
קניתם בזול?
-כן! ומכרנו ביוקר.

01:17:01:23 01:16:58:11
היה שוק לפרות, אבל הסוחר יכול
היה גם לבוא ולקנות מהבית.

01:17:06:03 01:17:02:12
אחרי שהמורדים השתלטו
על אזור "וולקייט",

01:17:10:01 01:17:06:12
הגיעו גם הרובים והכדורים,
בכמויות,

01:17:15:24 01:17:10:10
ואז החיילים של המורדים החלו
למכור את כלי הנשק שלהם.

01:17:19:08 01:17:16:14

את כלי הנשק?
-כן! כדורים ורובים, כל נשק שקיבלו.

01:17:22:00 01:17:19:19

וגם את אלה היינו קונים
ומוכרים באזור המרכז.

01:17:25:22 01:17:22:06

היו סוחרים בכל אזור.

01:17:28:17 01:17:26:07

הכרתי סוחרים ממקומות רחוקים.

01:17:33:18 01:17:29:09

הייתי לוקח אליו את הסחורה, מוכר לו,
והוא היה מוכר אותה למישהו אחר.

01:17:36:09 01:17:34:14

כך היינו עושים, החלפות בין סוחרים.

01:17:40:10 01:17:37:03

המחיר התייקר בשני הצדדים.

01:17:44:23 01:17:42:11

אבל אחר כך,

01:17:49:20 01:17:45:12

מספר המורדים גדל משמעותית.
המסחר התבצע גם ב"טיגראי".

01:17:51:16 01:17:50:08

הטיגרים היו באים גם לקנות אצלנו

01:17:54:19 01:17:53:00

ונהייתה השגחה הדוקה ביערות.

01:17:58:06 01:17:55:09

את כלי הנשק היה קשה להבריח.

01:18:03:09 01:17:58:19

היה גם ביקוש לקפה, ביגוד ועוד מצרכים,
אז היינו לוקחים מהעיר ומוכרים בכפרים.

01:18:06:06 01:18:04:00

עסקתי גם בזה, בסחר בקפה ובביגוד.

01:18:08:06 01:18:07:05

ככה זה היה.

01:18:12:18 01:18:08:11
היה אישור לעסוק בסחר בכלי נשק?
-לא, לא היה אישור.

01:18:14:13 01:18:13:03
זה היה אסור לחלוטין.

01:18:16:16 01:18:15:00
סחרת בסתר?
-כן, זה היה בסתר.

01:18:18:24 01:18:16:24
בתקופה של המלך היילה
סלאסי זה היה אפשרי,

01:18:21:18 01:18:19:13
מכרו אותם אפילו בשווקים.

01:18:26:04 01:18:22:10
רק אחרי זה החלו להקפיד על האיסור.
נביח והיה לי נשק פרטי

01:18:27:21 01:18:26:14
שרציתי למכור,

01:18:29:11 01:18:28:05
היית עומד בשוק הכפרי,

01:18:32:10 01:18:29:19
עומד איתו בשוק עם סימן.

01:18:36:01 01:18:33:01
מה הכוונה ב"סימן"?

01:18:40:04 01:18:36:11
הייתי שם איזה נייר או קושר סביבו בד,
ככה ידעו שהנשק למכירה.

01:18:42:10 01:18:40:11
אה, על כלי הנשק?
-כן, על כלי הנשק.

01:18:46:13 01:18:42:20
הייתי ניגש אל הקונה ומתמקח עמו.

01:18:49:07 01:18:46:22
כך היה אם רציתי לקנות,
הסתכלתי על הסימן,

01:18:50:18 01:18:49:17
הלכתי אליו וקניתי.

01:18:59:02 01:18:51:15
זה שוק בו היו מרוכזים הרבה דברים: חיות, אוכל,
ביגוד. מכרו שם הכל, באותו המקום.

01:19:04:21 01:18:59:15
איך המקום נראה? זה כמו שוק
או שהסחורה זרוקה על הרצפה?

01:19:08:01 01:19:05:08
כן, זה שוק. אבל לא סגור כמו
בארץ, זה היה שטח פתוח.

01:19:11:19 01:19:08:10
על הרצפה?
בשטח פתוח, אפילו בעיר.

01:19:16:03 01:19:11:24
רק שבעיר הגדירו את השטח הפתוח,
את השוק, ע"י סימנים,

01:19:22:03 01:19:16:19
במקום הכי מרכזי בעיר, כך כל אחד יכול
היה להגיע לשם עם הסחורה שלו.

01:19:24:03 01:19:22:14
היו סוחרים שהביאו פלפל,

01:19:28:06 01:19:24:12
היו סוחרים שהביאו מלח,
קפה, פרות ובגדים.

01:19:30:07 01:19:28:13
היה מקום מוגדר לזה,

01:19:33:06 01:19:30:17
אפילו בשוק שבכפר הייתה השגחה
ממשלתית על האזור.

01:19:34:14 01:19:33:19
כולם סחרו בחופשיות,

01:19:39:11 01:19:34:24
לא היו מיסים בכלל, ולא משנה
מה מכרת או כמה הרווחת.

01:19:41:07 01:19:40:09
ככה זה היה.

01:19:44:01 01:19:41:15
מהם סוגי כלי הנשק שמכרתם?

01:19:48:03 01:19:44:22
הכלים שמכרנו...

01:19:49:24 01:19:48:15
לדוגמא,

01:19:55:15 01:19:50:07
פעם הסבים שלנו השתמשו בכלי נשק
שנקראו בוזג'גרה ובווצ'פו,

01:19:58:08 01:19:56:01
כלי נשק עתיקים לציד.

01:20:02:11 01:19:58:22
מאוחר יותר, האיטלקים הגיעו לאתיופיה
במלחמת העולם השנייה

01:20:07:08 01:20:02:24
והביאו איתם את האלווין והמנשר,
סוגים מתקדמים של רובי ציד.

01:20:09:19 01:20:07:13
הבנתי.
-בהתחלה הם הביאו את הווצ'פו ווזג'גרה, ועזבו.

01:20:12:07 01:20:10:10
בפעם השנייה שהאיטלקים חזרו,
הם הביאו את האלווין מנשר,

01:20:15:14 01:20:12:24
ואז האבות שלנו החלו
להשתמש באלווין מנשר.

01:20:21:10 01:20:16:07
יותר מאוחר הגיעו הגוונדה,
דמבלש והאפדס.

01:20:26:04 01:20:22:05
אמריקה ועוד כל מיני סוגים.
כך החלה ההתפתחות.

01:20:28:06 01:20:26:11
ייבאתם ממדינות אחרות?
-כן, הסוחרים הביאו אותם.

01:20:33:19 01:20:28:14

הם יוצרו בתוך אתיופיה או בחו"ל?
-היו סוחרים שייבאו אותם מחו"ל.

01:20:36:23 01:20:34:05
אלה שייבאו מחוץ לארץ
מכרו למקומיים.

01:20:41:00 01:20:37:10
כל אחד יכול היה לקנות נשק פרטי משלו,

01:20:43:15 01:20:41:08
לא היה צריך אישור לנשק בתקופה
של היילה סלאסי,

01:20:45:15 01:20:44:00
ומכיון שהאזור בו התגוררנו היה קרוב לסודן,

01:20:48:14 01:20:46:17
היו מביאים אלינו את כלי
הנשק הכי טובים כי

01:20:51:03 01:20:49:00
האיטלקים שלטו בסודן שנים רבות.

01:20:52:13 01:20:51:15
ישנו נמל ימי בסודן

01:20:56:07 01:20:53:03
ששם היה סחר של השוק האפור
של הכלים הטובים ביותר.

01:20:57:13 01:20:56:14
עבודה שחורה.

01:20:59:15 01:20:57:24
משם הביאו ומכרו,

01:21:00:19 01:20:59:23
כל אחד לפי יכולתו.

01:21:04:04 01:21:01:03
היו מחירים זולים ויקרים, בכל הרמות.

01:21:08:10 01:21:04:18
כמו שאמרתי, הסבים שלנו
השתמשו בווג'גרה ובוצ'פו

01:21:10:11 01:21:08:18
וההורים שלנו באלוין ובמנשר.

01:21:15:13 01:21:10:23
ובימינו הגיע הגוונדה, אמריקה, דמבלש ועוד.
המון סוגים שונים של כלי נשק.

01:21:17:20 01:21:15:21
עסקנו גם בסחר וגם בהחלפות.

01:21:26:18 01:21:18:21
מה המטרה ברכישת כלי הנשק פרטיים?
-לא הייתה שום מטרה

01:21:28:12 01:21:26:23
זזה לא היה טוב גם לשלטון

01:21:31:03 01:21:28:18
לאשר שימוש חופשי בנשק.

01:21:33:14 01:21:31:18
אנשים שיכורים, למשל, הרגו
אחד את השני עם הנשק.

01:21:37:24 01:21:34:12
נעשו הרבה טעויות, אבל
זה לא הפריע לשלטון.

01:21:39:18 01:21:38:06
הרבה הרגו אחד את השני.

01:21:43:00 01:21:39:23
לא היה חוק?
-לא כיבדו את החוק.

01:21:45:22 01:21:43:09
חוק התקיים בממשל, אבל

01:21:48:15 01:21:46:13
אף אחד לא כיבד אותו, זאת הייתה הבעיה.

01:21:51:14 01:21:49:08
החוק שהממשלה חוקקה,

01:21:54:15 01:21:52:02
לא קיימו אותו כלל.

01:22:00:23 01:21:55:07
התפתחו ריבים בין אנשים,
אחד חטף לשני,

01:22:06:09 01:22:01:09
הפושעים חטפו וגנבו מאנשים מסכנים,

זזה הגיע גם להרג.

01:22:10:05 01:22:07:18
גם בעיר אנשים השתכרו והרגו אחד את השני. בצורה זו מתו הרבה אנשים

01:22:13:06 01:22:10:13
בלי סיבה מוצדקת. אם היה חוק מושרש

01:22:16:23 01:22:13:22
לפיו השימוש בכלי נשק יתאפשר אך ורק לעובדי המדינה בלבד,

01:22:20:11 01:22:17:11
הבעיות הללו היו נמנעות. למשל, כשהייתי הולך לעבודות הסחר,

01:22:24:06 01:22:20:22
הייתי הולך עם הסחורה על החמור ועם רובה טעון ביד למקרה שינסו לשדוד אותי.

01:22:26:18 01:22:24:21
כשהייתי עם רובה אף ידעתי שאחד לא יתקרב אלי,

01:22:28:17 01:22:27:01
אבל אם הייתי בלי נשק אז הסחורה שלי עלולה הייתה להילקח ממני.

01:22:32:04 01:22:29:04
זה היה לצורך הגנה עצמית, אבל לרוב

01:22:33:14 01:22:32:13
זה הביא לנזק רב.

01:22:35:09 01:22:34:00
אנשים עשירים, לדוגמא,

01:22:38:22 01:22:35:14
בשביל שלא ישדדו את בתיהם, היו יושבים בבית מצוידים בנשק.

01:22:43:12 01:22:39:16
היו לזה תוצאות חיוביות ושליליות. -אין ספק.

01:22:45:03 01:22:44:00
זה לא היה בסדר.

01:22:49:22 01:22:47:06
אמרת שהיית מוכר את הסחורה בשוק?
- כן.

01:22:55:14 01:22:50:00
או שבאים אליך לבית?
-כן, אפשר היה להגיע לכל אחד ע"י תשאול אנשים.

01:22:59:12 01:22:55:19
קנו ממני גם מהבית, כנ"ל לגבי
כל דבר שצריך לקנות,

01:23:01:11 01:23:00:00
אבל את הרוב מכרו בשוק.

01:23:06:17 01:23:02:09
איך הבאתם את הסחורה לשווקים?
-על חמור.

01:23:08:18 01:23:06:24
בעזרת חמור או סוס, כך התניידנו.

01:23:13:24 01:23:09:22
באזור הערים היו מקומות
מעטים שהיו בהם כלי רכב.

01:23:17:19 01:23:14:09
"וולקייט" זה אזור מרוחק, אז
התניידנו עם חמורים וסוסים.

01:23:21:05 01:23:17:23
לכל אחד היה חמור וסוס?
ואם לא היה לך?

01:23:22:15 01:23:21:09
ניתן היה לשכור.

01:23:25:15 01:23:22:21
אם התכוונת לעשות עסקים
במקום רחוק ולחזור משם,

01:23:28:08 01:23:25:20
אז יכולת לשכור סוס או
חמור ולעשות מה שצריך.

01:23:30:06 01:23:28:13
איך זה התנהל?

01:23:35:16 01:23:30:23
היה שכר יומי או ששילמו כל יומיים? איך שילמו?

-לא, היו מקרים שזה לקח בין שבועיים לחודש

01:23:41:18 01:23:36:00
אבל היה שכר מוגדר. סוס
יקר יותר מחמור.

01:23:44:13 01:23:41:23
למה?
-כי הסוס יכול לסחוב יותר.

01:23:46:11 01:23:44:22
החמור סחב פחות סחורה.

01:23:48:23 01:23:47:02
זה נקבע לפי המשקל שהוא מסוגל לשאת.

01:23:54:20 01:23:50:01
מאוחר יותר, חל שינוי והחל השימוש בכלי רכב.

01:23:57:19 01:23:55:04
רוב העם האתיופי התנייד
באמצעות חמורים וסוסים,

01:24:01:16 01:23:58:12
והיו מקומות מסוימים בהם
התניידו באמצעות גמלים.

01:24:03:16 01:24:02:02
זה היה יותר לכיוון אריתריאה.

01:24:08:03 01:24:04:05
גמל יכול היה לסחוב משקל כבד
פי שלוש מחמור.

01:24:12:03 01:24:08:22
מה שהוא מסוגל לסחוב?
-כן, המשקל שהוא יכול לסחוב.

01:24:13:08 01:24:12:08
ככה זה היה.

01:24:20:18 01:24:13:20
עסקת בסחר של כל מיני דברים.
בסחר של מה היית הכי ידוע?

01:24:23:17 01:24:21:08
הסוחר זה...

01:24:28:19 01:24:24:05
היו שווקים גם ערים, שם היו

פותחים חנויות, כמו בארץ

01:24:30:08 01:24:29:12
פותחים חנות.

01:24:34:01 01:24:30:22
מעמידים משקל... את האוכל,

01:24:38:01 01:24:34:12
את הפלפל, את השומשום ואת צמר
הגפן קנו לפי משקל,

01:24:38:24 01:24:38:12
העשירים.

01:24:42:04 01:24:39:13
אבל אם זו הייתה סחורה מעטה
אפשר היה למכור אותה בבית.

01:24:45:21 01:24:43:06
למשל: פרות,

01:24:52:12 01:24:46:09
צאן, כלי נשק או כל דבר שלא דרש
שקילה, אפשר היה למכור גם בבית.

01:24:53:11 01:24:52:18
ככה זה היה.

01:24:56:19 01:24:53:22
אבל שוב, אלה דברים שאפשר
היה ניתן להביא גם לשוק.

01:25:00:01 01:24:57:05
היו כאלה שהביאו את הפרות
לשוק,

01:25:01:06 01:25:00:13
מכרו והלכו.

01:25:04:18 01:25:02:00
כל דבר שנזקקת לו, יכולת למצוא בשוק.

01:25:09:11 01:25:05:24
לא כולם פתחו חנויות, רק
אנשים מסוימים פתחו.

01:25:17:00 01:25:12:00
למשל, לשוק אתה מגיע עם סחורה...

01:25:21:01 01:25:17:09

ק.
-אז צועקים כמו בשוק בארץ?

01:25:23:12 01:25:21:06

לא, לא היה דבר כזה.

01:25:26:24 01:25:23:21

זה נקרא "טללה", ישיבה בשורה.

01:25:29:17 01:25:27:13

אם זה אוכל, פלפל,

01:25:32:22 01:25:30:00

כל אחד ומה שהביא אתו היה מצטרף לישיבה בשורות.

01:25:35:15 01:25:33:04

לא היו צעקות כמו פה ולא היה גם מגפון.

01:25:38:09 01:25:36:16

לא צעקו. הלקוח הסתובב בין כולם,

01:25:42:03 01:25:38:20

התבונן בין השורות על האוכל, על הפלפל,

01:25:44:17 01:25:42:12

על הצמר או על קפה.

01:25:45:24 01:25:45:00

היו כלי מדידה...

01:25:50:02 01:25:46:08

היו גם שמנים וחמאה,
כל מה שצריך.

01:25:52:03 01:25:50:10

הכל היה מצוי בשורות,

01:25:54:10 01:25:52:16

אבל לא צעקו "תקנו
את זה או את זה".

01:26:00:08 01:25:57:11

הייתה תחרות בין הסוחרים

01:26:04:00 01:26:00:14

אם שניים מהם מכרו את אותה הסחורה?

01:26:07:22 01:26:04:21

לא הייתה תחרות בכלל, לא הייתה בעיה כזו.

01:26:10:09 01:26:08:11
מכרו לפי הרווחים,

01:26:12:24 01:26:11:03
למשל, כשאחד ידע בכמה האחר קנה,

01:26:16:00 01:26:13:18
הוא יודע בכמה הוא צריך למכור.

01:26:19:07 01:26:16:09
ואם זה חקלאי שמכר יבול,

01:26:22:03 01:26:19:19
בתקופה שזה התייקר, הוא מכר ביוקר.

01:26:26:16 01:26:22:14
היו תקופות שהאוכל היה זול, זה היה תלוי במצב באותה תקופה.

01:26:27:23 01:26:27:05
הכל היה תלוי בתקופה.

01:26:29:16 01:26:28:05
אמרת שמכרו לפי משקל...

01:26:33:00 01:26:30:01
כן, אם זה נעשה בתוך העיר.

01:26:35:13 01:26:33:09
לדוגמא, אנשים שקנו כמות גדולה,

01:26:39:10 01:26:35:22
כאלה שארזו סחורה בשקים גדולים ועשו הובלות גדולות, עבדו עם משקל.

01:26:43:11 01:26:40:00
אבל אם אלה היו לקוחות שקנו לבית

01:26:46:01 01:26:43:19
כמות קטנה, אז עשו את זה עם כלי מדידה.

01:26:49:03 01:26:46:23
היה כלי מדידה ומכרו באמצעותם.

01:26:53:08 01:26:49:11
כלי מדידה ממתכת?
כן, כמו שראית קודם.

01:26:56:19 01:26:53:15
יש אחד גדול... היו שלושה סוגי גדלים.

01:27:01:09 01:26:57:07
אפשר היה לרכוש בחצי ביר, בביר אחד,

01:27:06:04 01:27:01:20
ב- 10 ביר או ב- 100 ביר. כל
אחד רכש לפי יכולתו.

01:27:11:19 01:27:07:23
כולם שילמו בכסף?

01:27:13:18 01:27:12:01
ק.
-או שהיו דרכים אחרות?

01:27:16:17 01:27:14:02
הכל עם כסף.
-עם כסף

01:27:18:07 01:27:16:23
פעם אף הכסף היה מאוד יקר,

01:27:22:01 01:27:18:16
הביר האתיופי,

01:27:29:02 01:27:25:15
היה ב- 5, 10, 20, וב-100 ביר, לפי דירוג,

01:27:32:10 01:27:29:17
וקנו לפי היכולת.
ככה זה התנהל.

01:27:34:24 01:27:32:22
כמה היית מרוויח?

01:27:38:16 01:27:35:14
הכרתי את הרווחים שלי,

01:27:41:04 01:27:39:05
למשל, אם קניתי ב-200 ביר,

01:27:44:03 01:27:41:17
ומכרתי ב-250 ביר, אז היה
לי רווח של 50 ביר.

01:27:48:23 01:27:45:07
אם רכשתי ב-50 ומכרתי ב-70

ביר, אז הרווחתי 20 ביר.

01:27:52:03 01:27:49:09

ככה ידענו מהם הרווחים.
-הבנתי.

01:27:56:17 01:27:53:04

איך ידעו אם מישהו הוא סוחר?

01:27:59:19 01:27:57:10

ניתן היה לדעת. למשל...
-איך?

01:28:02:20 01:28:00:03

אם זה היה בעיר אז הייתה חנות,

01:28:06:06 01:28:03:07

ואם זה היה בכפר ידעת על פי שמועות.

01:28:09:04 01:28:06:15

לדוגמא, המצרך הכי מבוקש
באתיופיה היה הקפה.

01:28:10:17 01:28:09:14

אוכל היה בכל בית,

01:28:13:07 01:28:11:07

אבל רק אנשים מסוימים
החזיקו בקפה בכפר.

01:28:16:13 01:28:13:17

השמועה הייתה מתפשטת, וקונים היו ניגשים
לביתם של אותם אנשים כדי לקנות.

01:28:20:18 01:28:17:12

ואם מישהו רצה למכור פרה

01:28:23:10 01:28:21:02

או עז, הוא היה מספר את זה לאחד השכנים.

01:28:27:10 01:28:23:21

המעוניין היה שואל ומגיע לפי הכוונה.
אם זה היה שור,

01:28:29:13 01:28:28:00

סוס או חמור,

01:28:32:02 01:28:29:21

ניתן היה למכור אותו מבלי להביאו לשוק,

01:28:35:09 01:28:32:22
ככה בשמועות ע"י מכרים.

01:28:38:16 01:28:36:15
עבודות הסחר שלך היו...

01:28:41:13 01:28:38:23
זאת אומרת מ"וולקייט"
היית מגיע ל"טיגראי"?

01:28:43:00 01:28:41:22
ק.
-למה?

01:28:47:21 01:28:43:21
מה היה המרחק? ולמה הגעת
מ"וולקייט" ל"טיגראי"?

01:28:50:02 01:28:48:07
כי שם היה אפשר למכור במחיר גבוה יותר.

01:28:53:00 01:28:50:12
את הצמר ואת השומשום

01:28:57:04 01:28:53:08
מכרו ב"טיגראי", היה להם ביקוש
שם, וב"וולקייט" היה היצע גדול,

01:28:58:12 01:28:57:13
ולכן המחיר היה זול.

01:29:02:07 01:28:59:05
בנוסף, לא הייתה תחבורה, ואי
אפשר היה לבוא ולקחת,

01:29:04:09 01:29:02:13
זה היה מרחק עצום.

01:29:06:24 01:29:04:17
עשינו את הדרך עד לשם
עם הסחורה על החמור,

01:29:09:13 01:29:07:11
והגענו למקומות רחוקים
בשביל למכור,

01:29:11:20 01:29:09:18
ומשם הבאנו דברים שלא היו ב"וולקייט".

01:29:14:10 01:29:12:03

למשל, מכרתי את הצמר והשומשום,

01:29:16:09 01:29:15:02

, או פר,

01:29:19:24 01:29:16:19

ומשם הבאתי קפה, מלח או בגדים.

01:29:21:01 01:29:20:04

זהו סחר חליפין.

01:29:24:18 01:29:22:12

מוכרים את זה ב"טיגראי"?

01:29:28:18 01:29:25:00

וב"וולקייט"?

-הביאו את הקפה, המלח והבגדים.

01:29:30:20 01:29:28:22

וכך היו רווחים בשני המקומות.

01:29:32:17 01:29:31:02

אפשר היה להביא גם לשימוש אישי.

01:29:33:23 01:29:33:04

כן, ככה זה התנהל.

01:29:39:08 01:29:34:13

ציינת שיציאה לעבודות סחר במקומות

מרוחקים ארכה זמן...

01:29:42:17 01:29:39:12

נכון.

- אם בשל הדרך ואם בשל זמן מכירת הסחורה,

01:29:46:04 01:29:43:06

איפה נשארת ללון או לנוח?

01:29:50:08 01:29:46:20

הלינה נעשתה בצורה כזאת, אם

יצאנו לדרך עם חמור,

01:29:52:17 01:29:50:21

אתיפיה שופעת במים,

01:29:55:08 01:29:53:04

אז עצרנו סמוך לנהר.

01:29:58:13 01:29:56:18

והמשכנו בדרכנו שהגענו לנהר הבא.

01:30:02:18 01:29:58:24
בהגיענו לנהר, התאכסנו
וקשרנו את החמור.

01:30:04:24 01:30:03:08
בלילות לנו שם.

01:30:06:05 01:30:05:09
ואם זה יום...

01:30:07:23 01:30:06:12
בדרך?
-כן, בדרך.

01:30:11:00 01:30:08:05
כל היום בילינו בדרך, וכשהתחיל
להתקרר, העמסנו ויצאנו לדרך.

01:30:14:00 01:30:11:17
כמו שאמרתי, באתיופיה,

01:30:16:09 01:30:14:09
בכל 10-15 ק"מ,

01:30:18:11 01:30:16:16
היה נהר, אתיופיה בורכה במים.

01:30:19:10 01:30:18:22
לא בעיה.

01:30:23:06 01:30:19:24
רק במערב היה מחסור

01:30:24:15 01:30:23:18
של מים.

01:30:28:18 01:30:25:01
בכל "שנטרו", זה נקרא נחל בארץ.

01:30:30:07 01:30:29:03
נהר זה יותר גדול.

01:30:31:23 01:30:30:16
ונחל זה "שנטרו"...

01:30:34:16 01:30:32:08
הנחלים וגם הנהרות שפעו במים.

01:30:39:00 01:30:35:20

למקרה והיינו רחוקים מהנהר
הבא והתחיל להחשיך,

01:30:41:02 01:30:39:17
נשאנו כלי קיבול למים.

01:30:43:01 01:30:42:01
הצטיידנו בזה,

01:30:44:22 01:30:43:10
לנו במקום ללא מים,

01:30:47:00 01:30:45:05
ולמחרת היינו מגיעים לנהר.

01:30:51:01 01:30:47:10
לרוב, הסוחרים היו
יוצאים לדרך ביחד,

01:30:56:01 01:30:51:22
או שכל אחד יצא לדרך באופן עצמאי?
-כן, לפחות בין 4-6 סוחרים יצאו יחד.

01:30:56:22 01:30:56:07
כן.

01:31:01:21 01:30:57:13
הם קבעו מראש את זמני
היציאה והחזרה.

01:31:06:06 01:31:02:15
אדם בודד לא יכול היה לצאת לדרך
לבד כשהוא נושא הרבה כסף וסחורה.

01:31:07:21 01:31:06:22
היו צרות בדרך.

01:31:12:09 01:31:09:07
אם היית מגיע לאזור
שנמצאים בו יהודים

01:31:17:11 01:31:12:18
במהלך מסע הסחר, אירחו אותך?
-כמובן.

01:31:19:17 01:31:17:18
כמובן, כל ביתא ישראל,

01:31:24:04 01:31:20:05
אחרי מסע של שבוע, ובמידה וידעו

שאני יהודי, הייתי כבן בית אצלם.

01:31:29:14 01:31:24:21
הייתי מתארח אצלם ללא תשלום, היו מגישים לי אוכל
והייתי ישן בביתם עד היציאה חזרה הביתה.

01:31:31:14 01:31:29:20
גם אני הייתי מארח באותה צורה כשמישהו הגיע אלי.

01:31:35:10 01:31:32:07
לא היה אוכל מוכן לקנות ולאכול,

01:31:37:08 01:31:35:16
זה היה בעייתי.

01:31:40:01 01:31:37:17
תוך כמה ימים

01:31:45:10 01:31:41:06
מכרתם את כל הסחורה?
-אם הגענו לעיר, היה אפשר לסיים את המכירה מהר.

01:31:48:14 01:31:45:17
ביום אחד?
-כן, ביום אחד!

01:31:52:13 01:31:48:23
היו סוחרים גדולים. למשל,
אם הבאתי קפה,

01:31:57:12 01:31:52:22
שומשום, צמר או אוכל, בעזרת
משקל היינו מיד מוכרים הכל.

01:32:01:12 01:31:58:04
לאחר מכן, נשארנו בעיר
לעוד יומיים-שלושה,

01:32:05:15 01:32:02:01
רכשנו את מה שאנחנו צריכים,
אם זה ביגוד, קפה ומלח,

01:32:06:22 01:32:05:24
ואז חזרנו.

01:32:10:00 01:32:08:21
לא לקח לנו הרבה זמן למכור.

01:32:12:09 01:32:10:04
איך נקרא השוק?

01:32:16:01 01:32:13:03
כלומר, השוק הגדול?

01:32:22:10 01:32:17:09
אצלנו השוק היה מחוזי, ב"ולקייט",
העיר נקראת "אדרמט",

01:32:27:03 01:32:23:04
לשם הגיעו המון סוחרים מאזורים
שונים, עם סוסים וחמורים,

01:32:29:18 01:32:27:16
או עם פרות.
-כן.

01:32:35:06 01:32:31:20
ולקראת החגים, הביאו גם עיזים וכבשים.
כל מיני דברים הגיעו אלינו.

01:32:37:22 01:32:35:12
אבל כשצריך היה לחצות את המדבר,

01:32:40:12 01:32:38:08
למשל כשהיו לי שדות במדבר,

01:32:42:19 01:32:40:20
אם היו כמויות גדולות של צמר,
שומשום וכוסמת,

01:32:45:08 01:32:43:05
אז עדיף היה למכור אותם ב"טיגראי",

01:32:48:18 01:32:46:21
כי לא היה שם משקל,
ואז לא מכרנו הרבה.

01:32:51:11 01:32:49:01
לכן, הייתי חייב להביא
ל"טיגראי" ולמכור.

01:32:53:13 01:32:51:16
ומאזור ההרים הביאו את מה שצריך.

01:32:57:24 01:32:54:00
הרבה שוכרים באו עם
בעלי חיים למכירה,

01:33:00:18 01:32:59:11
לא כולם הלכו רחוק.

01:33:02:22 01:33:01:06
האזור נקרא "וופארגף",

01:33:05:02 01:33:03:04
העיר נקראת "עדי-רמט"

01:33:08:03 01:33:05:11
ובמרכז העיר היה השוק.

01:33:10:04 01:33:08:11
זה היה שטח גדול

01:33:12:21 01:33:10:11
שנקרא "עדי-רמט", לא היה לזה שם אחר.
-איך זה נקרא?

01:33:15:06 01:33:13:10
"עדי-רמט" זהו שמה של העיר,

01:33:19:11 01:33:15:24
ובשביל להגיע למקום שנקרא "שרה
אנדה-סלסטי" הלכנו מרחקים גדולים.

01:33:21:21 01:33:19:21
5-6 שעות ארכה הדרך לשם עם החמורים,
זזה אזור "טיגראי".

01:33:23:05 01:33:22:00
זה אזור "טיגראי".

01:33:26:00 01:33:24:00
הרבה מלח,

01:33:31:16 01:33:26:13
בגדים ועוד דברים היו מגיעים לאריתריאה, ומשם
ל"טיגראי", ומשם היה נוח להעביר אותם אלינו.

01:33:33:10 01:33:32:05
סוסים,

01:33:34:11 01:33:33:16
חמורים,

01:33:36:01 01:33:34:17
קפה

01:33:40:10 01:33:36:11
ותבלינים היו מגיעים מ"דבט דברקה".

01:33:42:16 01:33:41:06
דרך גונדר זה הגיע.

01:33:45:14 01:33:43:08
כך זה היה, כל אחד הלך
לאזור שהיה צריך.

01:33:47:16 01:33:45:22
ניתן היה לנוע בחופשיות.

01:33:50:14 01:33:48:11
אם משהו היה צריך סוס, חמור

01:33:51:24 01:33:50:23
או קפה,

01:33:54:13 01:33:52:23
אז הוא עשה את דרכו ל"גונדר",

01:33:57:10 01:33:54:24
ומי שהיה לו צמר ושומשום,

01:34:01:16 01:33:57:21
וצריך היה מלח או בגדים,
עשה את דרכו ל"טיגראי".

01:34:05:21 01:34:02:06
אחרי שאבא שלך הלך לעולמו
התחלת לעבוד בחקלאות.

01:34:11:09 01:34:06:01
גם כשאבא שלי היה בחיים עבדנו
הרבה ביחד בחקלאות.

01:34:15:03 01:34:12:04
מי עזר לך בעבודות האדמה
לאחר מות אביך?

01:34:18:01 01:34:15:10
בחקלאות, אני מתכוונת.
-בחקלאות?

01:34:19:20 01:34:18:08
עשיתי את זה בכוחות עצמי.

01:34:22:16 01:34:20:07
אם היה לי צורך, העסקתי עובדים.

01:34:27:20 01:34:22:23
גם כשלא היה צורך, איש עשיר

01:34:31:09 01:34:28:06
העסיק הרבה חקלאים או שהוא עבד עם ילדיו, אם היו
מספיק גדולים. הם יכולים היו לעבוד על שטח עצום.

01:34:34:06 01:34:31:17
ואנחנו עבדנו ככל יכולותינו
בשטח קטן יותר,

01:34:37:07 01:34:34:22
עיבדנו היטב את האדמה,

01:34:41:22 01:34:37:16
כשבזמן האסיף יכולנו להעסיק
עובדים ליום או ליומיים.

01:34:45:07 01:34:42:08
אפשר היה לעבוד גם בתורניות
עם השכנים, יום אצלי ויום אצלו.

01:34:50:09 01:34:46:03
האחיות שלי לא עבדו בשדה
ואחיי היו קטנים מדי לעבודה,

01:34:54:19 01:34:51:13
לכן אני הייתי האחראי, אבל כמו שציינתי,
ניתן היה לעשות תורניות.

01:34:58:10 01:34:55:10
בין חברים, למשל, העבודה
התנהלה ככה.

01:35:00:01 01:34:58:17
ושילמתם אחד לשני?

01:35:06:24 01:35:03:00
למשל, מישהו יכול היה לקבוע יום
אסיף תבואה אצלו,

01:35:10:08 01:35:07:12
ועד 20 אנשים באו והשתתפו האסיף,

01:35:12:08 01:35:10:21
ואז, בתורי, גם אני הייתי מזמין אותם.

01:35:17:08 01:35:12:20
היו באים 15-20 איש ועוזרים באסיף,
בשדות שלי. כך בוצעו התורניות.

01:35:19:00 01:35:18:02

עזרנו אחד לשני...

01:35:21:03 01:35:19:06
כן, עזרנו זה לזה.

01:35:23:24 01:35:21:15
אבל אם השדות החקלאיים היו במדבר,

01:35:26:08 01:35:24:14
במיוחד בשדות שומשום,

01:35:30:11 01:35:26:20
צריך היה לקצור את היבול תוך שבוע שבועיים,
כי אם לא, היבול היה נשפך לאדמה.

01:35:34:17 01:35:31:11
אז, לא היו תורניות והעסקנו
עובדים בתשלום

01:35:36:00 01:35:35:08
עבור הקציר.

01:35:39:24 01:35:36:17
מי היו העובדים? מאיפה הם באו?

01:35:45:11 01:35:40:18
היו עובדים מקומיים שנזקקו להכנסה יומית.

01:35:49:05 01:35:45:20
הם עבדו עבור שכר יומי, אבל רובם
הגיעו ממקומות אחרים.

01:35:53:00 01:35:49:19
העשירים שהיה בבעלותם טרקטור

01:35:56:07 01:35:53:19
העסיקו בין 100-ל-150 עובדים.

01:35:59:15 01:35:56:18
מאיפה בדיוק הם היו מגיעים?
-הרוב הגיעו מ"טיגראי",

01:36:02:03 01:36:00:06
אך היו מגיעים גם מ"גונדר".

01:36:05:06 01:36:02:15
מכיוון שהייתה דרך שנסללה
על ידי האיטלקים,

01:36:07:06 01:36:05:16

לטיגרים היה נוח לבוא,
אבל גם מ"גונדר" הגיעו.

01:36:11:04 01:36:07:19
בעצם, מכל אזור.
-זה היה אזור שנודע בעבודות חקלאות?

01:36:15:05 01:36:11:11
זאת אומרת בחקלאות?
-כן, עם הרבה סיפורים.

01:36:18:06 01:36:15:16
החקלאות פרוחה ב"מתמה",
"מורה" וב"וודרפה".

01:36:20:05 01:36:18:13
לצורך העבודות בשדות השומשום

01:36:22:20 01:36:20:14
באו עובדים מ- 12 מחוזות שונים.

01:36:28:15 01:36:23:08
לעשירים שבבעלותם 5-6 טרקטורים,
היו 100-200 עובדים.

01:36:30:15 01:36:28:23
אבל חקלאי שחרש
באמצעות שוורים

01:36:33:02 01:36:30:22
יכול היה להעסיק עד 3 עובדים,

01:36:36:22 01:36:33:15
בין יום ל-4 ימים, והעבודה
נגמרה תוך שבועיים.

01:36:38:23 01:36:37:06
אם זה כוסמת או צמר,

01:36:42:15 01:36:39:09
לקח קצת יותר זמן ועבדנו
כפי יכולתינו.

01:36:45:07 01:36:43:07
התשלום היה יומי.

01:36:48:17 01:36:45:13
למה עבדתם בצורה זו?

01:36:55:05 01:36:50:22

כמו עובדי מפעל בארץ, הם
עבדו חודש ימים וחזרו.

01:36:56:23 01:36:55:13
כל אחד לאזור שלו?
-כן.

01:37:00:22 01:36:57:13
ככה זה בזמן האסיף והקציר,

01:37:05:15 01:37:01:08
במיוחד בחורף עד לאיסוף התבואה,
היו דרושים הרבה עובדים.

01:37:07:10 01:37:05:24
אם היה לנו עובד חזק,

01:37:10:10 01:37:07:24
בחודשים יוני, יולי ואוגוסט,

01:37:12:20 01:37:10:18
בזמן קציר והניכוש,

01:37:15:12 01:37:13:08
הוא יכול היה להכניס
הרבה תבואה.

01:37:20:01 01:37:16:02
הרבה באו, וממקומות שונים, והיו
גם המקומיים שהתפרנסו מזה.

01:37:23:10 01:37:20:11
לדוגמא, אלה שלא היה להם
שור לחרוש איתו,

01:37:25:24 01:37:23:22
או כאלה שלא יכולים היו
לעבוד אדמה משלהם,

01:37:27:22 01:37:26:08
חסכו את הרווח היומי שלהם,

01:37:30:20 01:37:28:04
ויכולים היה לדאוג לעצמם לעבודה.

01:37:34:09 01:37:31:13
העובדים, לדוגמא,

01:37:41:15 01:37:34:20
היו חייבים להיות צעירים בלי

משפחה? האם נשים עבדו?

01:37:43:22 01:37:41:20

אילו עובדים היו?
-הנשים לא עסקו בחקלאות.

01:37:44:24 01:37:44:05

בכלל לא.

01:37:47:21 01:37:45:14

במיוחד אצלנו, אישה אף פעם
לא יצאה לעבוד בחקלאות,

01:37:49:13 01:37:48:16

רק הגברים.

01:37:51:19 01:37:50:02

לא הייתה הפרדה בין מבוגרים לצעירים.

01:37:53:20 01:37:52:03

כל עוד הם היו בריאים,

01:37:55:15 01:37:54:04

ניתן היה להעסיק אותם,

01:37:57:05 01:37:56:00

הגיל לא הגביל.

01:38:03:01 01:37:57:24

העובד חויב להישאר עד סוף העבודה?
-זה היה לפי בחירתו של העובד.

01:38:03:24 01:38:03:10

למה?

01:38:07:06 01:38:04:06

הוא יכול היה להחליט שאחרי
שבועיים הוא חוזר לביתו,

01:38:10:09 01:38:08:01

והיו כאלה שהתרגלו ונשארו
לחיות ב"וולקייט".

01:38:12:18 01:38:11:05

זה היה מקום עתיר בתעסוקה.

01:38:17:02 01:38:13:01

אם היה להם נוח, הם נשארו.
היו עובדים מסוימים

01:38:20:17 01:38:17:16
שהועסקו אצל העשירים לפחות שנתיים,

01:38:23:04 01:38:21:02
הרוויחו מספיק ופתחו חנות,

01:38:24:17 01:38:23:08
או שקנו שור ועסקו בחקלאות.

01:38:26:10 01:38:25:06
איך שילמו להם?

01:38:28:17 01:38:27:03
לדוגמא, העובדים שהעסקת,

01:38:32:02 01:38:29:05
מאיפה הבאת אותם? מאיפה הם הגיעו אליך?

01:38:34:08 01:38:32:15
העובדים הגיעו אליך?
-הבאנו אותם מהעיר.

01:38:35:20 01:38:34:14
היה מקום מיוחד?

01:38:36:17 01:38:36:01
בעיר, כן.

01:38:42:20 01:38:37:00
נסענו לעיר, חיפשנו עובדים, ואם
מצאת עובד הוא חזר איתך.

01:38:46:11 01:38:43:06
על כלכלתו היה אחראי המעסיק, אוכל ושתייה.

01:38:48:19 01:38:47:00
היה דירוג,

01:38:50:15 01:38:49:05
למשל, בזמן האסיף

01:38:52:03 01:38:50:23
שכר העובד היה נמוך יותר

01:38:54:11 01:38:52:08
ובקציר יקר יותר.

01:38:56:17 01:38:54:19
גם באסיף של הכוסמת

01:38:57:23 01:38:56:23

השכר היה נמוך.

01:39:01:07 01:38:58:07

לכל עיסוק היה את המחיר שלו.

01:39:07:11 01:39:02:13

היו מתווכים או שהעסקת מיוזמתך?
-לא היה תיווך של עובדים,

01:39:10:04 01:39:07:18

אלא רק עבור העשירים הגדולים.

01:39:15:19 01:39:10:15

מכיוון שהיו לעשירים

קשרים ומכרים רבים,

01:39:18:24 01:39:16:04

זה היה בהישגם.

01:39:23:09 01:39:19:06

בעקבות קשרים אלו, סיפקו להם

עובדים ממקומות רחוקים.

01:39:26:17 01:39:23:23

כמו שציינתי, העשירים

בעלי הטרקטורים

01:39:28:08 01:39:27:00

נזקקו לכוח אדם

01:39:29:22 01:39:28:15

ולאנשים נאמנים,

01:39:33:16 01:39:30:08

והמתווכים ששאלת לגביהם,

01:39:36:24 01:39:34:03

במקומות הרחוקים הם שיבחו

את החבר העשיר שלהם,

01:39:38:14 01:39:37:09

וכך הביאו עבורם עובדים,

01:39:39:22 01:39:38:19

הרבה עובדים. לדוגמא,

01:39:42:21 01:39:40:05

אם הביאו 30-40 עובדים,

01:39:46:20 01:39:43:08
הם זכו לתגמול יפה. ככה התנהלו המתווכים.

01:39:52:02 01:39:47:10
האנשים הפשוטים שחרשו
באמצעות שור

01:39:54:14 01:39:52:12
הועסקו שלושה או ארבעה
ימים ושחררו.

01:39:58:01 01:39:55:01
לעשירים, כמו לבעלי מפעלים בארץ,

01:39:59:22 01:39:58:17
היו עובדים קבועים,

01:40:02:20 01:40:00:17
והם גם תוגמלו.

01:40:06:07 01:40:03:13
איך שילמו להם, לעובדים?

01:40:09:23 01:40:06:15
כמו שאמרתי, היה דירוג שכר.
לדוגמא, בקציר של שומשום

01:40:12:12 01:40:10:10
היה שכר גבוה, שילמו להם הרבה,

01:40:14:11 01:40:12:21
ובאסיף השכר היה נמוך יותר.

01:40:19:09 01:40:14:20
השכר היה שעתית או יומי?
-שכר יומי.

01:40:21:21 01:40:19:18
אם זה אסיף או...

01:40:25:05 01:40:22:08
היו גם תנאי עבודה.

01:40:26:16 01:40:25:13
לדוגמא, השומשום,

01:40:28:17 01:40:26:24
חילקו וקשרו אותו בכמויות מסוימות.

01:40:31:06 01:40:29:10

קשרו את השקים לאחר החלוקה

01:40:33:09 01:40:31:17
והעמידו אותם ברביעיות.

01:40:34:16 01:40:33:16
זה נקרא "חילה" פלומה.

01:40:38:20 01:40:35:06
400 פלומות כאלה נדמה לי זה...

01:40:41:17 01:40:39:11
.400

01:40:43:14 01:40:42:14
קילו?

01:40:45:18 01:40:43:20
הכינו חבילות של ארבע,

01:40:48:09 01:40:46:10
עשר כאלה שקלו 400 קילו.

01:40:55:19 01:40:49:08
אם העובד עשה את זה, הוא קיבל
תשלום של בין שלושה לארבעה ביר,

01:40:58:06 01:40:56:06
ואם זה קצת יותר אז 5 ביר.

01:40:59:23 01:40:58:12
זה היה תלוי בסוג התבואה.

01:41:02:04 01:41:00:02
אם התבואה הייתה גבוהה, קצרו בעמידה,

01:41:04:03 01:41:02:11
ואם היא הייתה נמוכה קצרו בכיפוף.

01:41:06:05 01:41:04:11
ולא ניתן היה להכין חבילות בקלות.

01:41:10:16 01:41:06:23
השכר נקבע לפי אופן הגדילה
של התבואה. בזמנים מסוימים

01:41:12:15 01:41:11:01
הייתה גדילה מוצלחת.

01:41:14:21 01:41:13:05

בזמנים אלו

01:41:17:01 01:41:15:07
העובדים הרוויחו הרבה.

01:41:18:19 01:41:17:07
גם החקלאי הרוויח הרבה.

01:41:20:19 01:41:19:03
לפעמים

01:41:26:22 01:41:23:05
הייתה פחות גדילה, וגם
אז השכר היה הדרגתי.

01:41:29:12 01:41:27:04
איך שילמו לפועלים?
-בכסף.

01:41:31:10 01:41:30:01
רק בביר?
- כן.

01:41:34:06 01:41:31:14
לא בתבואה?
-לא...

01:41:37:02 01:41:34:10
היה גם תשלום בתבואה. לדוגמא,
היו כל מיני נהלים באתיופיה.

01:41:39:13 01:41:37:18
כשחקלאי הועסק

01:41:41:22 01:41:40:05
סיכמו איתו את אופן התשלום.

01:41:45:05 01:41:42:12
אם סוכם שיועסק כל החורף,
ירוויח כמות מסוימת של כסף,

01:41:48:01 01:41:45:18
ובסוף כל תקופת אסיף הוא הולך

01:41:51:06 01:41:49:03
אז זה ההסכם כזה, ההסכם קבע.

01:41:54:08 01:41:51:15
גם אם זה 30, 40, או 50 ביר,

01:41:56:12 01:41:54:18
סיכמו עם העובד עבודה לכל החורף,

01:42:00:09 01:41:56:20
ובסוף תקופת העבודה, הוא
גבה את הכסף שלו, ועזב.

01:42:03:24 01:42:00:17
אם המעסיק קבע שהוא לא משלם
בכסף, אלא בתבואה,

01:42:06:04 01:42:04:10
חצי, שלישי

01:42:07:22 01:42:06:10
או רבע, אז העובד רשאי היה לקחת את שהגיע לו.

01:42:10:21 01:42:08:12
הכל התנהל על פי ההסכם.

01:42:12:24 01:42:11:07
היו נהלים רבים.

01:42:19:20 01:42:14:18
העובדים יצאו לחופשות?
-בטח, והיו גם מלא חגים.

01:42:22:16 01:42:20:12
מכיוון שהיו מלא חגים
היו הרבה חופשות.

01:42:27:13 01:42:23:13
היו הרבה חופשות, ולא רצו ממקום
למקום יום ולילה כמו בארץ.

01:42:30:20 01:42:29:00
בחגים העובדים חזרו לבתיהם?

01:42:33:15 01:42:31:14
אם העובד הגיע מרחוק, הוא לא חוזר,

01:42:36:03 01:42:34:08
אבל המקומיים כן חזרו לבתיהם.

01:42:37:22 01:42:36:17
ניתן היה לחזור הביתה גם בסוף כל יום,

01:42:41:05 01:42:38:07
אבל העובדים הלא מקומיים נשארו.

01:42:48:05 01:42:43:09
אמרת שלא הייתה הגבלת גיל של עובדים,
ושלעובד הייתה צריכה להיות רק מוטיבציה.

01:42:51:09 01:42:48:10
רק שיהיה בעל מוטיבציה
ובריאות תקינה.

01:42:55:02 01:42:51:24
הייתה עדיפות לעובד מבוגר אם
היה בעל מוטיבציה גבוהה,

01:42:57:11 01:42:55:14
כי זה עובד עם ניסיון.

01:43:03:24 01:43:00:18
היו עיסוקים רבים, כמו רעיית צאן,

01:43:05:10 01:43:04:07
מגוון רחב של תעסוקה.

01:43:14:16 01:43:10:08
היו עבדים בתקופה שלך?

01:43:19:22 01:43:15:06
עידן העבדים לא קיים
מאז מלחמת העולם ה-2.

01:43:21:03 01:43:20:11
זה נאסר.

01:43:22:07 01:43:21:13
אבל פעם

01:43:25:24 01:43:22:17
זה היה קיים. אפשר להגיד
שנעשו הרבה חטאים באתיופיה.

01:43:30:14 01:43:27:15
כפי שציינתי, "וולקייט" מוקפת במדבר...

01:43:34:11 01:43:31:15
לפני האיטלקים, לפני
מלחמת העולם ה-2,

01:43:37:12 01:43:35:01
בכל מדבר

01:43:39:21 01:43:37:18
היו עבדים. הם חיו במדבר.

01:43:41:00 01:43:40:01
החום לא הרתיע אותם.

01:43:43:00 01:43:41:06
במדבר תמיד היה חם והיו שם גם מחלות.

01:43:44:18 01:43:43:14
העבדים היו אנשי מדבר.

01:43:46:24 01:43:45:00
כמו שהאמריקאים לקחו אותם לעבודה,

01:43:50:17 01:43:47:10
הסבים שלנו החזירו
אותם חזרה למדבר.

01:43:52:10 01:43:51:06
החום לא הקשה עליהם,

01:43:54:23 01:43:52:22
המדבר היה הבית שלהם.

01:43:57:02 01:43:55:06
הם עשו עבודות חקלאות
עבור הבעלים שלהם,

01:43:58:19 01:43:57:11
והבעלים שלהם הגיעו למדבר רק בקיץ.

01:44:00:18 01:43:59:04
הם לקחו את התבואה וחזרו.

01:44:02:13 01:44:01:05
היו עבדים גם בבית.

01:44:06:00 01:44:03:00
ככה זה היה עד מלחמת העולם השנייה.

01:44:08:10 01:44:06:14
חל איסור על סחר בעבדים.

01:44:11:11 01:44:09:00
אלה שלא יצאו מהבית אפילו
הגיעו אתנו לארץ,

01:44:12:21 01:44:11:24
כחלק מהמשפחה.

01:44:15:22 01:44:13:14

מאז האיסור, אם העבד לא רצה להישאר,
אי אפשר היה לכפות עליו,

01:44:17:21 01:44:16:04
אם לא היה מקובל עליהם.

01:44:20:23 01:44:18:04
היו גם כאלה שנהיו עצמאיים,
עם שטחי חקלאות משלהם.

01:44:21:17 01:44:21:08
אצלנו,

01:44:23:01 01:44:22:16
הרבה מהם.

01:44:26:24 01:44:23:12
לדוגמא, העובדים האלה,

01:44:32:10 01:44:28:17
הייתה הבחנה לגביהם
מכיוון שהיו עבדים?

01:44:38:21 01:44:34:19
כמו האיסור להתחתן עם בני הבית,

01:44:40:19 01:44:39:02
היו עוד איסורים נוספים?

01:44:45:07 01:44:41:04
בין העבדים לבין המעסיקים?
-היו איסורים.

01:44:50:02 01:44:46:12
היחס לעניים היה מזלזל.

01:44:51:22 01:44:50:22
במיוחד אצל העשירים

01:44:54:05 01:44:52:10
שרמסו את העניים.

01:44:56:16 01:44:54:17
היו גם בעלי לב טוב שעזרו

01:44:59:03 01:44:56:24
וראו בעניים בני אדם כמוהם.

01:45:03:09 01:44:59:16
היו מקרים שמעסיקים טובים,

אם העובד שנמצא ברשותם,

01:45:06:03 01:45:03:17
היה אדם טוב וממשפחה טובה

01:45:07:18 01:45:06:14
ומעשיו טובים,

01:45:10:21 01:45:08:02
הם היו מחתנים אותו ומשאירים אותו אצלם.

01:45:13:08 01:45:11:02
הם דאגו לו לכלה והשאירו אותו.

01:45:17:13 01:45:14:04
היו כאלה שהעדיפו לקחת את
המשכורת ולחזור הביתה.

01:45:21:09 01:45:17:22
הבעיה הזו עדיין קיימת באתיופיה,
אם תשאלו באיזה אופן...

01:45:24:12 01:45:21:24
את המשכורת של העני,

01:45:25:12 01:45:24:19
העובד,

01:45:27:01 01:45:25:20
הממשלה לא קובעת.

01:45:29:15 01:45:27:19
העשירים משחקים איתו איך שבא להם.

01:45:31:18 01:45:29:20
נעשים מעשים לא טובים כלפי העניים.

01:45:33:13 01:45:32:08
עכשיו יש שיפור.

01:45:38:06 01:45:33:19
העשירים משחקים בהם כרצונם
ובהחלט עושים מעשים רעים,

01:45:39:16 01:45:38:12
אפילו לא מזמן, כשהלכנו לראות,

01:45:41:14 01:45:40:06
עדיין היו הרבה בעיות.

01:45:44:17 01:45:41:18
הממשלה לא מתערבת כי
אין לה חלופה להציע.

01:45:48:11 01:45:45:12
לכן יש הרבה בעיות, ומצד שני
יש אנשים הטובים.

01:45:50:17 01:45:48:21
מאיפה הגיעו רוב העובדים?

01:45:56:08 01:45:51:08
הם הגיעו אלינו מ"גונדר",
אבל הרוב מ"טיגראי"

01:45:58:22 01:45:56:13
כי זה קרוב ל"וולקייט".
-מ"טיגראי"? כן.

01:46:02:09 01:45:59:10
כפי שציינתי כבר, "וולקייט"
הוא אזור פורה מאוד

01:46:04:20 01:46:02:14
ולכן הגיעו אליו, והרבה מהעובדים

01:46:07:19 01:46:05:07
הביאו את המשפחות שלהם
והפכו להיות תושבים.

01:46:10:02 01:46:08:20
היו אדמות בשפע.

01:46:13:09 01:46:10:19
חוץ מהחום של המדבר,
היו מספיק אדמות לכולם.

01:46:15:14 01:46:13:23
גם הגידולים היו טובים

01:46:21:15 01:46:16:03
וגם בעיית החום השתפרה כבר.

01:46:24:04 01:46:22:02
אבל בשל החום ובשל מחלות שונות,

01:46:25:19 01:46:24:18
אנשים פחדו קצת.

01:46:29:21 01:46:26:04

מאז שנהיו הרבה שדות חקלאות,
הרבה היגרו לחיות שם.

01:46:38:09 01:46:31:19
אמרת שנהגו לעשות הסכמים
בין מעסיקים לעובדים...

01:46:41:08 01:46:38:20
כן, הסכם. לדוגמא,

01:46:44:12 01:46:41:16
לא הייתה שם לשכת עבודה או משרד
שיצר חוזה בין השניים.

01:46:48:13 01:46:45:07
אבל באופן פרטי הגיעו
להסכמה על השכר

01:46:50:21 01:46:48:23
או להסכמה חודשית,

01:46:53:08 01:46:51:06
זה התבסס יותר על אמון.
-אמון?

01:46:57:15 01:46:53:23
מעסיק לא אמין יכול היה לטרטר
עובד, אבל מעסיק אמין,

01:46:58:23 01:46:57:24
אפילו תיגמל את העובד.

01:47:00:24 01:46:59:08
מה היו עושים אם המעסיק
לא עמד במילה שלו?

01:47:04:11 01:47:01:12
לא היה מה לעשות, העובד הלך מתוסכל.

01:47:08:22 01:47:05:16
היו הרבה מעסיקים לא אמינים בזמנו,
אבל היום המצב יותר טוב.

01:47:11:20 01:47:09:13
ישנם היום משגיחים מטעם הממשלה.
-אבל לא היה חוק?

01:47:18:22 01:47:12:15
לא היה חוק שקבע את השכר היומי או
החודשי, זה סוכם ישירות עם המעסיק

01:47:23:10 01:47:19:18
לפי ההסכם ולפי מצב העבודה.
למשל, בחודשים מאי ויוני,

01:47:27:15 01:47:24:05
באסיף ובקציר, שילמו הרבה כסף,

01:47:30:00 01:47:28:00
אבל בקיץ, אז העבודה הייתה קלה
יותר המעסיקים שילמו פחות כסף.

01:47:32:11 01:47:30:20
זה לפי מצב העבודה.

01:47:37:10 01:47:33:10
נניח שהעובד סיים את העבודה שלו

01:47:43:02 01:47:38:23
והמעסיק לא שילם לו,

01:47:47:13 01:47:43:08
מה עשו במצב כזה?
-לא היו הרבה כאלה אבל

01:47:49:18 01:47:47:18
לפעמים היו מעסיקים שלא
כיבדו את העובדים.

01:47:53:10 01:47:49:22
לא הרבה הגיעו למצב הזה
אבל הייתה ממשלה, ושוטרים.

01:47:54:08 01:47:53:18
היה חוק.

01:47:57:09 01:47:54:22
עובד שהתלונן שלא שולם לו שכר,

01:47:59:10 01:47:57:19
חייבו את המעסיק לשלם לו. למשל

01:48:02:06 01:47:59:21
זה לפי ההתנהלות של המעסיק,
כמו שאמרתי קודם,

01:48:04:22 01:48:02:21
לדוגמא, באמת

01:48:08:01 01:48:05:07

אפשר להגיד שהתרבות
האתיופית לא טובה.

01:48:10:09 01:48:08:17
למה? לפי דעתי,

01:48:12:14 01:48:10:22
כולם בעד העשירים,

01:48:14:16 01:48:13:00
לרוב לא נותנים כבוד לעניים.

01:48:15:18 01:48:15:04
זה לא טוב.

01:48:17:15 01:48:16:07
כשאני מסתכל על ההתנהלות היום,

01:48:19:24 01:48:18:00
זה מאוד מעציב אותי.

01:48:25:10 01:48:20:17
למה, הקב"ה אוהב שעוזרים לחלשים.

01:48:27:04 01:48:25:22
אבל האתיופים לא מיישמים את זה,

01:48:32:01 01:48:29:17
כי לא כולם משכילים.

01:48:34:24 01:48:32:14
גם אנשי הדת לא נותנים השראה

01:48:36:10 01:48:35:15
בעניין העניים,

01:48:39:04 01:48:36:21
כל זה

01:48:44:05 01:48:39:12
לא קיבל הרבה תשומת לב.
-טוב, עכשיו נעבור לעוד דבר.

01:48:49:23 01:48:44:21
בן כמה היית כשאבא שלך,
ז"ל, הלך לעולמו?

01:48:52:10 01:48:50:12
הייתי בערך בן...

01:48:57:03 01:48:52:24
הוא נפטר ב-1960, ואני נולדתי ב-1936.

01:49:10:03 01:49:05:13
כן, הייתי בן 24.
-בן 24?

01:49:14:14 01:49:11:19
והיית הבוגר במשפחה מבין הבנים?

01:49:16:21 01:49:14:24
יש לי אחות גדולה.

01:49:19:04 01:49:17:12
היא הייתה אישה?
-כן.

01:49:23:11 01:49:19:12
אני הייתי השני, וכל שאר השלושה מתחתיי.

01:49:29:01 01:49:23:22
מי מבין בני הבית ירש מאבא

01:49:30:14 01:49:30:01
את הרכוש?

01:49:34:01 01:49:31:01
גם רכוש, אבל מי הפך
להיות ראש משפחה?

01:49:37:07 01:49:34:11
הבנים תמיד, למעט מקרים
שזה לא התאפשר, לדוגמא.

01:49:41:17 01:49:37:17
היו מקרים שהאחריות
חלה על האמא.

01:49:44:10 01:49:42:04
כפי שאמרתי, אם היו
בנים מספיק גדולים,

01:49:46:21 01:49:44:24
אז הבן לקח את האחריות.

01:49:48:11 01:49:47:00
ואם לא היו בנים במשפחה?

01:49:50:10 01:49:49:05
אז האמא, בעצמה.

01:49:52:06 01:49:50:16
האמא?
-כן. האמא,

01:49:55:00 01:49:52:11
בסיוע של הקרובים.

01:49:56:16 01:49:56:02
ככה זה היה.

01:50:01:13 01:49:59:18
ממה אבא שלך נפטר?

01:50:04:09 01:50:02:02
הכל יכול היה לקרות באתיופיה,

01:50:06:00 01:50:04:17
אבל הוא נפטר ממחלה.

01:50:10:01 01:50:07:06
שם לא הייתה רפואה טובה כמו בארץ,
אי אפשר היה לזהות את המחלות.

01:50:16:21 01:50:11:19
לא הכירו בסוכרת, לחץ
דם ועוד מחלות.

01:50:19:01 01:50:17:15
אמרו על אדם שהוא חולה אבל

01:50:23:04 01:50:19:06
לא היו בדיקות, ואנשים מתו בקלות.
אני זוכר

01:50:27:22 01:50:23:17
שלא היו ביטוח לאומי, סיוע או רווחה.

01:50:30:01 01:50:28:10
גם אנשים חולים יצאו לעבוד.

01:50:36:03 01:50:30:20
אי אפשר לדעת מהי ההתנהלות
המתאימה לסוג המחלה.

01:50:42:24 01:50:36:20
אירעו מיתות פתאומיות, זה יכול היה להיות
בגלל סוכרת או בגלל לחץ דם.

01:50:46:09 01:50:43:16

הרבה צעירות נפטרו בלידה בקלות.

01:50:49:04 01:50:47:11
כשליולדת היה

01:50:51:05 01:50:49:20
לחץ דם, זה עלול היה להרוג אותה.

01:50:53:17 01:50:51:09
לא הייתה רפואה, ואבא שלי

01:50:59:09 01:50:56:05
התלונן כל הזמן על כאבי ראש,
הוא הרבה לומר שכואב לו.

01:51:01:14 01:50:59:16
יכול להיות שזה היה בגלל סוכרת.

01:51:04:21 01:51:01:23
הוא התלונן על כאבי ראש והלב,
יכול להיות שזה היה לחץ דם.

01:51:06:12 01:51:05:06
לא היו בדיקות ולכן אי אפשר
היה להגדיר את הבעיה.

01:51:09:11 01:51:07:10
אם היה רופא אזורי,

01:51:11:21 01:51:09:18
הוא בא ונתן זריקה לחולה.

01:51:14:19 01:51:12:02
אפילו מישהו שהוא לא באמת רופא
יכול היה לתת זריקה.

01:51:17:24 01:51:15:06
החוסר בשירותי רפואה היה בעיה גדולה,

01:51:21:00 01:51:19:02
העובדה שלא ניתן לגלות את המחלות.

01:51:27:13 01:51:24:12
חלוקת רכוש של אדם לפני
שהלך לעולמו,

01:51:32:06 01:51:27:21
היה נהוג?
-בהחלט, כן.

01:51:36:11 01:51:32:19
אם היה אדם זקן בעל רכוש
רב... רוב הרכוש בכפר

01:51:38:05 01:51:36:23
היו פרות,

01:51:40:13 01:51:38:15
הזקנים החכמים,

01:51:42:07 01:51:40:23
בשביל שילדיהם לא יריבו,

01:51:44:22 01:51:42:15
עשו חלוקה לאזכרה, לחלקת קבורה

01:51:48:15 01:51:45:07
ומה הגיע לכל אחד.

01:51:50:01 01:51:48:22
עשו חלוקה.

01:51:53:18 01:51:50:18
אם היה מוות פתאומי
ולא הייתה חלוקה כזו,

01:51:56:07 01:51:54:02
היו ילדים שרבו ביניהם

01:52:01:13 01:51:57:02
בגלל הכסף, והיו כאלה שעשו
חלוקה בלי בעיות.

01:52:04:01 01:52:01:17
ריבים נוצרו בין בני המשפחה?
-כן.

01:52:07:05 01:52:04:06
נוצרו ריבים כשלא נעשה סדר לפני כן,

01:52:09:16 01:52:07:17
זה הביא להרבה ויכוחים,

01:52:12:02 01:52:10:05
אך אם האמא הייתה בחיים,
אז לא הייתה בעיה.

01:52:15:13 01:52:12:21
אלו היו כללי המדינה.

01:52:20:08 01:52:16:21
אבל זה לא היה נורא, אם היה אח
גדול אז הוא שימש כדמות אבא

01:52:23:18 01:52:21:02
לאחיו הקטנים.

01:52:27:07 01:52:24:01
התייחסו אליו כאל אבא
קיבלו את החלטותיו.

01:52:30:01 01:52:27:17
האח הוא זה שדאג לגדל
את האחים הקטנים.

01:52:34:03 01:52:30:08
בצורה זו האח הגדול לקח
את האחריות של האבא,

01:52:36:16 01:52:35:02
וכל אל לא נוצרו בעיות.

01:52:40:11 01:52:37:16
איך התנהלה חלוקת הרכוש?

01:52:44:11 01:52:40:18
זה לפי גיל?
-לא, לא היו הבדלים בשל הגילאים.

01:52:47:12 01:52:44:22
אם זו הייתה בחורה והאבא היה עשיר,

01:52:50:18 01:52:47:20
כשהיא התארסה הוא
נתן לה הרבה רכוש,

01:52:54:00 01:52:51:11
ולה היה רכוש רב מהאירוסים.

01:52:56:09 01:52:54:15
כשהאבא נפטר,

01:52:59:01 01:52:56:16
הילדים שחיים עדיין
בבית או הקטנים יותר,

01:53:02:03 01:52:59:11
קיבלו, כי היא כבר קיבלה,

01:53:04:06 01:53:02:11

ומה שנותר חולק למי שלא קיבל.

01:53:06:04 01:53:04:16
פתרו את בעיית החלוקה בדרכי השלום.

01:53:11:08 01:53:09:17
אילו עיסוקים היו בתוך הבית?

01:53:13:19 01:53:12:03
מה היה?

01:53:16:07 01:53:14:01
לאחר שלקחת את המקום של אבא שלך

01:53:21:12 01:53:16:13
ואת עבודות החקלאות.
מה עוד היה?

01:53:25:11 01:53:21:19
איך התנהלת עם כל זה? עם עבודת
החקלאות ועם ניהול הבית?

01:53:28:02 01:53:26:04
מבחינת הבית,

01:53:30:07 01:53:28:14
כפי שאמרתי, הייתה חקלאות.

01:53:33:01 01:53:30:15
בנינו גם בתים לעצמנו,

01:53:35:22 01:53:33:11
שילמנו למישהו בשביל שיבנה עבורנו,
או שניסרנו קרשים,

01:53:37:18 01:53:36:03
חתכנו עצים ובנינו בתים.

01:53:39:15 01:53:38:05
בניתי את הבית של אמי

01:53:42:04 01:53:39:19
אחרי שאבא שלי נפטר.
כשהבית התיישן

01:53:45:18 01:53:42:15
בניתי לי בית חדש, ובניתי
בית גם לאחותי.

01:53:47:09 01:53:46:02

היינו שכנים.

01:53:51:18 01:53:47:20

חייתם באותו אזור?
-עם אחת מהאחיות, כן.

01:53:53:18 01:53:51:24

היא גרה לידי.

01:53:55:24 01:53:54:06

כפי שאמרתי, האחריות

01:53:57:20 01:53:56:16

חלה על הבוגר.

01:54:01:10 01:53:58:11

לדוגמא, עבודות הבית:
אפייה או בישול,

01:54:04:09 01:54:02:05

אסור היה לגבר לעסוק באלה.

01:54:08:01 01:54:05:05

זו הייתה טעות גדולה.
בזמן שהתבטלנו

01:54:11:07 01:54:08:10

האימהות יצאו לנהרות להביא מים.
היום זה מצער אותי.

01:54:13:08 01:54:12:01

העצלות שהייתה...

01:54:16:01 01:54:13:17

היה אפשר לחפור בור
מים בפתח הבית.

01:54:19:14 01:54:17:18

כי אתם הגברים עסקתם בחקלאות?
-מה?

01:54:24:05 01:54:19:21

בעבודות החקלאות.
-אבל בקיץ היינו חופשיים,

01:54:25:12 01:54:24:10

והיו הרבה חגים.

01:54:28:20 01:54:25:23

במקום שהאמא המבוגרת

שלי תיסחב את המים,

01:54:31:20 01:54:29:01

אסור לי לעשות את זה?
מסתכלים על זה כאיסור.

01:54:32:18 01:54:32:04

טיפשות.

01:54:35:09 01:54:33:10

ובאמת, ההתנהלות שהייתה

01:54:37:03 01:54:35:23

הייתה מאוד משעשעת

01:54:38:13 01:54:37:11

עכשיו כשאני נזכר.

01:54:40:03 01:54:38:20

לדוגמא,

01:54:42:10 01:54:40:14

המים באתיופיה היו קרובים מאוד,

01:54:44:07 01:54:43:02

זה אפילו לא הגיע למרחק של 2 מטרים.

01:54:46:09 01:54:44:18

אפשר היה לחפור בור מים בפתח הבית,

01:54:48:03 01:54:46:16

ובמקום זה הגברים התבטלו בישיבה.

01:54:52:17 01:54:48:16

הנשים הלכו לנהר לדלות מים,
אפילו נשים הרות.

01:54:55:01 01:54:52:23

הן סחבו מים על הגב בזמן
שהבעל לא עשה כלום.

01:54:56:24 01:54:55:14

מאיפה זה נבע?

01:54:59:10 01:54:57:05

מהבעל?

-זה היה הכלל,

01:55:02:22 01:54:59:17

כלל לא טוב.

01:55:09:03 01:55:03:20
הגבר עסק בעבודות בחוץ, ומה
שהיה טוב באזור שלנו, ב"וולקייט"

01:55:11:18 01:55:09:10
זה שהאישה לא יצאה לעבודות חקלאות.
באזורים אחרים הן כן עבדו

01:55:15:22 01:55:12:01
בניכוש או באסיף, אבל ב"וולקייט"
אישה לא עסקה בחקלאות.

01:55:18:04 01:55:17:04
זה היה אסור.

01:55:20:16 01:55:18:22
כשניהלת את הבית,

01:55:22:21 01:55:21:03
חוץ מעניין החקלאות כמו שציינת,

01:55:26:17 01:55:23:05
במה היה עוד צורך? מכיוון שבכפרים

01:55:32:19 01:55:27:00
היו אספות ומכיוון שמילאת
את מקומו של אבא שלך

01:55:34:15 01:55:33:00
והיית צריך לשמור על כבוד המשפחה

01:55:37:23 01:55:35:00
ולשמור על איזון...
-כן, זה נכון.

01:55:43:24 01:55:38:07
או כשהאחים שלך התחתנו
מה נדרשת לעשות?

01:55:49:20 01:55:44:03
הכלל היה שכשמישהו התחתן,

01:55:53:14 01:55:50:08
אחרי תשאול והסכמה בין הצדדים,

01:55:55:05 01:55:53:22
הוכנה ארוחה,

01:55:57:23 01:55:55:09

ומי שדאג לזה היה הגבר.

01:56:00:22 01:55:58:09
אם זה אספקת הבשר, השתייה או הבגדים,

01:56:03:23 01:56:01:13
האחריות הייתה של הבן, כמו האבא.

01:56:05:13 01:56:04:06
הגבר קנה את כל המצרכים,

01:56:08:05 01:56:05:21
האימא דאגה להכנות, ככה
נעשתה ארוחת האירוסין.

01:56:11:04 01:56:08:15
לאחר מכן, הזוג התחתן, והכלה הלכה אל בעלה,

01:56:14:09 01:56:11:10
ואם היו דברים שצריך היה
להביא להם מהשוק,

01:56:17:10 01:56:14:19
אם זה אוכל או כל דבר
אחר, הגבר דאג לכל זה.

01:56:18:19 01:56:17:15
הוא הביא איתו כסף,

01:56:20:21 01:56:19:00
שילם מיסים שהיה צריך לשלם

01:56:23:03 01:56:21:05
עבור החתונה.

01:56:24:24 01:56:23:10
היה סכום כסף שצריך היה לשלם,

01:56:27:11 01:56:25:09
וכל זה היה באחריות של הגבר.

01:56:31:02 01:56:27:17
אם זה היה האירוע שלי
הייתי נותן לאמא שלי

01:56:33:06 01:56:31:08
והיא הייתה אחראית על כמה ילך
לבגדים, כמה לתכשיטים

01:56:34:22 01:56:33:12

וכמה לקפה.

01:56:37:10 01:56:35:07

ככה דאגו לחלוקה?
-כך התבצעה החלוקה.

01:56:39:11 01:56:37:19

אני הייתי האחראי על הכסף של אבא שלי.

01:56:42:18 01:56:39:21

כשאבא שלי לא היה כבר בחיים,
לקחתי את מקומו.

01:56:46:01 01:56:43:02

למשל, כשמישהו התבגר

01:56:47:18 01:56:46:08

או הזדקן...

01:56:49:20 01:56:48:04

כמו שאמרת, היו אספות

01:56:52:22 01:56:50:01

והיו מיסים שהיה צריך
ללכת לעיר ולשלם,

01:56:54:15 01:56:53:09

היו הרבה סידורים.

01:56:58:03 01:56:54:22

מי שצריך היה לדאוג לכל זה היה אני.

01:57:00:06 01:56:58:09

בהיעדר אח גדול, אני הייתי האחראי.

01:57:03:10 01:57:01:18

למשל, בחייהם של אנשים מבוגרים

01:57:05:08 01:57:03:22

תמיד היו מעורבים מגשרים,

01:57:07:07 01:57:05:12

לדוגמא כשנוצר ריב בין בעל לאישה

01:57:11:11 01:57:07:16

או ריב בין שכנים על שטח אדמה,

01:57:13:21 01:57:11:19

לא חסרו בעיות מהסוג הזה,

01:57:16:09 01:57:14:07
אפילו כתבתי על זה.

01:57:19:20 01:57:16:20
היה ביקוש רב לרבנים
ולמגשרים מכיוון

01:57:21:15 01:57:20:06
שאם הגישו תלונה,

01:57:25:06 01:57:22:09
זה דרש הרבה מאמץ והביא להפסדים בעבודה,

01:57:26:22 01:57:25:10
צריך היה לדאוג לעדים,

01:57:28:22 01:57:27:03
ובנוסף נתנו וקיבלו שוחד באתיופיה.

01:57:30:15 01:57:29:14
בגלל כל אלה,

01:57:33:11 01:57:30:22
העם העדיף גישור שהתבצע על ידי
רבנים או זקני העם.

01:57:38:00 01:57:34:01
זקני העם או הרבנים "נזפו"
בשני הצדדים והגיעו לפתרון.

01:57:42:12 01:57:39:14
אז גישור היה עדיף על פני החוק?
-עדיף מאוד.

01:57:43:17 01:57:42:18
הגישור היה יותר טוב.

01:57:47:21 01:57:44:05
כשאבא שלך נפטר, מכרת
את הרכוש שלו

01:57:53:15 01:57:48:02
או שהכל נשאר במשפחה?
-אחרי שאבא שלי נפטר,

01:57:57:16 01:57:54:03
שחטתי עזים ופרות בשביל השבעה.

01:58:01:02 01:57:58:03
והחיות שנשארו לאחר מכן,

01:58:04:01 01:58:01:15
השור לחריש והפרה להפקת חלב,

01:58:07:02 01:58:04:10
המשכנו איתם את החיים.

01:58:19:06 01:58:17:08
למי שילמו מיסים?

01:58:21:08 01:58:19:22
לממשלה.

01:58:24:23 01:58:22:02
כמה ולמה היה צריך לשלם?

01:58:28:01 01:58:25:08
זה היה מכס, כמו בארץ.
-מיסים?

01:58:29:09 01:58:28:06
כן, מיסים.

01:58:33:10 01:58:29:22
אם זה היה מעבודה חקלאית,
המיסים שולמו פעם בשנה,

01:58:35:19 01:58:33:17
סכום מסוים של

01:58:38:02 01:58:36:10
מיסים על פי ההכנסה מתבואה.

01:58:40:04 01:58:38:13
אם הרווחת הרבה, אז שילמת הרבה,

01:58:43:03 01:58:40:21
ואם הרווח היה נמוך, אז היו אנשי חוק
שעשו הערכה של המיסים ושילמת פחות.

01:58:46:00 01:58:43:14
הם מעריכים את ההכנסה של החקלאי

01:58:48:22 01:58:46:07
ואומרים לו איזה סכום
הוא צריך לשלם.

01:58:50:05 01:58:49:09
צריך לשלם.

01:58:56:19 01:58:52:20
כמה בערך שילמו? זה היה תשלום על האדמה

01:59:02:17 01:58:58:24
או גם על החיות שלך?
-לא, לא היו מיסים על בעלי חיים.

01:59:05:09 01:59:02:23
רק על אדמת החקלאות?
-כן, רק על אדמת החקלאות.

01:59:07:10 01:59:05:19
אם הייתה הרבה הכנסות מהחקלאות,

01:59:09:03 01:59:07:21
המיסים היו בהתאם.

01:59:11:22 01:59:09:09
ואם לא הייתה הרבה הכנסה?
-והיו מקרים שחקלאים שילמו על האדמה,

01:59:16:05 01:59:12:12
למשל כאלה שהיו אחראים של האדמה,

01:59:18:05 01:59:16:16
המיסים שולמו לממשלה.

01:59:21:16 01:59:18:17
והיו עוד חשבונות,

01:59:23:08 01:59:21:22
היו סוגים שונים של מיסים.

01:59:27:08 01:59:23:16
כל המיסים שולמו לממשלה או לעוד גופים?
-הכל שולם לממשלה.

01:59:28:12 01:59:27:14
לממשלה.

01:59:33:04 01:59:28:21
היה אחראי שמכר את
האדמה בעת חלוקה,

01:59:36:06 01:59:33:19
הוא אחראי על חלוקת האדמות.

01:59:39:01 01:59:36:14
כשחקלאים נכנסו לרשימה, הם שילמו
ביר אחד לשטח חקלאות אחד,

01:59:39:21 01:59:39:09
בשנה.

01:59:44:20 01:59:40:04
ואם היו ברשותי ארבע חלקות
אדמה, שילמתי 4 ביר.

01:59:46:22 01:59:45:04
כל חודש או בכל שנה?
-לא, פעם בשנה,

01:59:49:05 01:59:47:14
גידלו יבול פעם בשנה.

01:59:53:10 01:59:49:19
שילמתי לפי כמות האדמה שהייתה ברשותי,

01:59:55:10 01:59:53:17
זה הנוהל שחל על אדמת החקלאות.

01:59:57:23 01:59:55:22
האחראי על חלוקת האדמה
אסף מכולם את התשלום

01:59:59:19 01:59:58:11
והעביר את זה לממשלה.

02:00:03:18 02:00:00:00
חלק מזה היה שכר הטרחה שלו.

02:00:05:08 02:00:04:09
ככה זה התנהל.

02:00:09:17 02:00:07:15
אבל כל המיסים הועברו לממשלה,

02:00:11:14 02:00:10:04
כל אחד קיבל קבלה.

02:00:16:13 02:00:14:05
מה הם קיבלו?
-קבלה.

02:00:19:04 02:00:16:21
על מה ששילמת?
-כן, על תשלום המיסים,

02:00:20:14 02:00:20:00
על מה ששולם.

02:00:26:24 02:00:22:09
אבל היה לאדם שטח לא גדול

02:00:29:02 02:00:27:11
או אם למישהו היה שטח אדמה קטן או

02:00:33:20 02:00:29:12
הכנסה קטנה, הוא עדיין שילם?
כן, התשלום חושב על פי ההכנסה,

02:00:35:07 02:00:34:04
לפי רמת ההכנסה.

02:00:38:03 02:00:35:20
גם אם ההכנסה הייתה קטנה,
הוא חויב לשלם, בהתאם.

02:00:48:10 02:00:41:17
איך האחים שלך קיימו
את נוהלי החתונה?

02:00:50:24 02:00:48:24
כשאתה,

02:00:54:21 02:00:51:12
הבוגר האחראי בבית,
איך זה התקיים?

02:00:58:10 02:00:55:10
מבחינת הנישואים?
למשל, בנוגע לנישואים,

02:01:02:18 02:00:58:19
יכול היה להגיע מישהו שמעוניין
בכלה ולבקש אותה.

02:01:05:11 02:01:03:00
חלה התייעצות עם הדודים המבוגרים,

02:01:08:16 02:01:05:21
התייעצו על מה לעשות.

02:01:11:19 02:01:09:02
לאחר ההתייעצות, אם אותו אדם
התאים, אז סיכמו...

02:01:15:04 02:01:12:07
לאחר ההסכמה ערכו טקס אירוסין,

02:01:18:13 02:01:15:15
ושנה לאחר מכן התקיימה החתונה.

02:01:19:12 02:01:18:23
ככה זה היה,

02:01:23:08 02:01:21:07
אני ואמא שלי לא החלטנו בעצמנו,

02:01:25:18 02:01:23:14
היו דודים ודודות מבוגרים.

02:01:29:04 02:01:26:09
כך התייעצו?
-כן, התייעצו ביחד,

02:01:30:20 02:01:29:13
ואז הגיעו להחלטה.

02:01:33:24 02:01:32:00
מה החתן צריך שיהיה לו?

02:01:43:13 02:01:34:09
בוחנים אם יש לו רכוש רב?
-לא, לא היו אצלנו בירורים לגבי רכוש.

02:01:46:18 02:01:43:23
בודקים אם הוא ממשפחה טובה,

02:01:49:19 02:01:47:05
ואם החתן בעל מוטיבציה.

02:01:53:05 02:01:50:06
לביתא ישראל לא היה שיקול של רכוש,

02:01:58:09 02:01:53:19
אבל אצל הנוצרים באתיופיה
שאלו את האבא של הכלה

02:02:01:00 02:01:58:19
אם הוא יעניק לה שור או פרה.

02:02:03:00 02:02:01:05
של הכלה?
-כן, האבא של הכלה היה צריך להוריש.

02:02:06:09 02:02:03:20
הצד של החתן לא שילם כלום.

02:02:12:10 02:02:06:24

ממה שידוע לי, אצל ביתא
ישראל ואצל המוסלמים,

02:02:15:07 02:02:13:02
בדקו רק אם משפחתו טובה,

02:02:18:04 02:02:15:18
זה כל מה שהיה חשוב,

02:02:20:04 02:02:18:15
אף אחד לא התעניין בכסף.

02:02:22:05 02:02:20:19
אבל אצל הנוצרים...

02:02:27:06 02:02:22:14
אצל הנוצרים היה בירור לגבי רכוש
ולגבי היות המשפחה עשירה, או לא.

02:02:28:20 02:02:27:12
היו שאלות כאלו.

02:02:30:22 02:02:29:19
לדוגמא,

02:02:33:13 02:02:31:07
כשהייתה מישהי בוגרת בבית אחד,

02:02:37:12 02:02:33:23
העדיפו את הצעירה מהבית
עשיר, עם הפרה והשור,

02:02:39:08 02:02:37:23
ואותה היו מארסים ולוקחים.

02:02:41:01 02:02:39:18
ואם לא היה לה רכוש?

02:02:43:20 02:02:41:12
ואם לא היה לה רכוש?
-אז היא נסמכה על גורלה.

02:02:49:22 02:02:44:15
כל זה קרה רק אצל הנוצרים, אצל
ביתא ישראל זה לא היה קיים.

02:02:54:22 02:02:51:08
כמה מהאחים שלך חיתנת?

02:02:58:15 02:02:56:17

האחות הגדולה שלי התחתנה
כשאבי היה בחיים.

02:03:00:02 02:02:58:20
היא גדולה ממני.

02:03:03:08 02:03:00:10
אחרי זה חיתנתי את
שתי האחיות שלי.

02:03:07:08 02:03:03:15
אחי הקטן היה בן 12 כשעלה לארץ.

02:03:15:09 02:03:11:11
באו לבית לבקש את
ידן של האחיות שלך?

02:03:16:05 02:03:15:15
בוודאי.

02:03:20:13 02:03:16:21
לא היו פגישות בחוץ, כמו בארץ.

02:03:23:02 02:03:21:02
הגיעו לבית לבקש את ידה בצורה מכובדת.

02:03:25:11 02:03:23:12
החתן בעצמו?
-אביו של החתן.

02:03:28:17 02:03:25:23
האבא הלך לבית הכלה,

02:03:33:19 02:03:29:08
הכניסו אותו לבית, הוא עמד שם

02:03:35:18 02:03:33:24
בלבוש מסורתי.

02:03:36:14 02:03:35:23
מה זה?

02:03:41:19 02:03:36:24
האבא של החתן שבא
לבקש את הכלה עמד...

02:03:46:17 02:03:41:23
בא ועמד?
-כן, ביקש שיאשרו את בקשתו,

02:03:49:12 02:03:47:12
ואז המשפחה הזמינה אותו לשבת.

02:03:52:10 02:03:50:02
לאחר שהתיישב,

02:03:56:15 02:03:53:00
אמרו לו שיתיעצו ויחזירו
לו תשובה, לא קבעו תאריך,

02:04:00:11 02:03:57:13
ואז שוחחו קצת והוא הלך,

02:04:04:07 02:04:01:10
אחרי שביקש והעביר את המסר.

02:04:08:08 02:04:04:22
כפי שציננתי, כל הקרובים התייעצו.

02:04:11:00 02:04:09:04
ואז האבא של החתן
חזר פעם נוספת.

02:04:13:15 02:04:11:04
הוא הגיע בהזמנתכם?

02:04:16:19 02:04:13:21
בהזמנה, או שהוא בא
גם על דעת עצמו.

02:04:19:14 02:04:17:03
הוא יכול לחזור גם בלי הזמנה
אחרי שבועיים-שלושה.

02:04:21:24 02:04:20:07
הוא הגיע ושאל מה הוחלט.

02:04:25:09 02:04:22:10
אם הייתה הסכמה, הודיעו
לו והוא נישק את ידיהם

02:04:26:16 02:04:25:15
והלך לדרכו.

02:04:30:03 02:04:27:01
לאחר מכן, התקיים טקס האירוסין,

02:04:32:00 02:04:30:19
הבטחה אחד כלפי לשני.

02:04:37:03 02:04:32:10
אחרי האירוסין וההבטחה, היא
הייתה מיועדת אך ורק לו.

02:04:39:10 02:04:37:10
הייתה הבטחה והיו אירוסין,

02:04:43:21 02:04:40:00
ואם הכלה המיועדת הייתה קטנה מדי,
צריך היה לחכות שתגדל,

02:04:47:03 02:04:44:06
שנתיים עד ארבע שנים.
ואם הייתה כבר בוגרת,

02:04:51:06 02:04:47:16
ניתן היה לקיים חתונה תוך
חצי שנה עד שנה.

02:04:55:14 02:04:53:23
כשהמשפחות התייעצו,

02:04:58:21 02:04:56:10
על מה הם דיברו לרוב?

02:05:01:12 02:04:59:13
באיזו משפחה מדובר ומהם שורשיה.

02:05:05:14 02:05:01:22
אחת הסיבות לבדיקות הללו היא
מניעת נישואים בין קרובים.

02:05:08:19 02:05:06:01
הדבר העיקרי היה בדיקת המשפחה שלו,

02:05:12:06 02:05:09:02
אם המשפחה טובה ואם
החתן חקלאי טוב.

02:05:16:24 02:05:12:15
עשו הרבה בירורים לגבי
המשפחה המורחבת,

02:05:19:22 02:05:17:14
רק כדי שלוודא שזו משפחה טובה. לדוגמא,

02:05:22:03 02:05:20:01
היו לא מעט אנשים רעים,

02:05:26:11 02:05:22:10

כאלה שלא נתנו כבוד לאישה,
ואם הם לא כיבדו

02:05:29:07 02:05:26:22
וחששו שהחתן לא יהיה טוב לכלה

02:05:33:07 02:05:29:15
ושהמשפחה לא טובה, אז לא
מסרו את הכלה המיועדת.

02:05:38:06 02:05:34:09
תירצו שזה לא הסתדר ושיש קירבה,
ושלחו אותו חזרה.

02:05:41:15 02:05:38:14
ואם זה מישהו שכן ענה על הדרישות,
אמרו לו שיש הסכמה,

02:05:43:17 02:05:42:09
אבל לא קבעו תאריך.

02:05:46:18 02:05:44:00
היה צריך להתייעץ קודם...
כן, לא נתנו הסכמה לפני התייעצות.

02:05:49:01 02:05:47:01
השיחות נעשו עם החתן
או עם ההורים שלו?

02:05:52:12 02:05:49:04
רק עם ההורים, החתן והכלה
המיועדים לא התראו.

02:05:54:07 02:05:53:01
אם הם חיו באותו מקום יכולים היו להתראות,

02:05:56:21 02:05:54:12
אבל אם דובר על מקומות מרוחקים, הם
לא התראו, אפילו עד החתונה.

02:05:59:21 02:05:57:13
אחרי שנעשה טקס האירוסין,

02:06:02:14 02:06:00:18
חינו זמן מסוים.

02:06:05:00 02:06:03:06
כמו שאמרתי, זה תלוי במצב הכלה.

02:06:09:10 02:06:05:06

היו כאלה שהעדיפו לקחת את הכלה ולגדל אותה בעצמם,

02:06:11:09 02:06:09:23
אבל לא כל הורי-כלה אישרו את זה,

02:06:13:17 02:06:11:19
היו שסירבו כי הייתה קטינה

02:06:16:22 02:06:14:04
ורצו לגדל את בתם כראוי. אם הצד השני לא היה מוכן לחכות,

02:06:18:16 02:06:17:05
הודיעו על אפשרות של ביטול.

02:06:21:01 02:06:19:01
ואם המשפחה הייתה מעוניינת בכלה, היא המתינה.

02:06:24:21 02:06:21:17
היה רצון בנישואין, כיבדו את הבקשה והמתינו.

02:06:29:11 02:06:25:12
ואם היא הייתה בוגרת, התחתנו אחרי זמן מה.

02:06:31:08 02:06:30:05
אלה היו הנהלים.

02:06:33:02 02:06:31:17
ואם דברים לא הסתדרו?

02:06:38:06 02:06:33:22
אם לא הסתדרו אחרי החתונה, אפשר היה להתגרש.

02:06:41:02 02:06:39:04
התגרשו כחוק.

02:06:43:05 02:06:42:03
התקיימו גירושים.

02:06:49:17 02:06:44:00
ברוב המקרים שראיתי במקומות מסוימים,

02:06:53:14 02:06:50:05
לדוגמא, גבר צעיר בן 20-22,

02:06:55:08 02:06:54:01
התחתן עם קטינה

02:07:00:05 02:06:56:10
למה הכוונה בקטינה?
-ילדה מאוד צעירה.

02:07:02:05 02:07:00:20
צעירה בגיל.

02:07:06:07 02:07:02:16
אמרו לו להמתין 5-6
שנים והוא סירב.

02:07:09:07 02:07:06:17
הוא התגרש והביא מישהי יותר בוגרת.

02:07:13:19 02:07:09:20
ולפעמים הם כן המתינו וגם ההורים
דחפו אותם להמתין,

02:07:17:03 02:07:14:06
בשל כך שדובר על משפחה
טובה וששווה להמתין.

02:07:21:00 02:07:17:13
אם הוא היה אדם מחושב, הוא המתין.
הרי היא תגדל בסופו של דבר

02:07:23:08 02:07:21:18
ולבסוף הם יתחתנו.

02:07:26:14 02:07:23:16
אבל מהירי ההחלטה לא
היו מוכנים להמתין.

02:07:28:24 02:07:26:23
הם התגרשו והוא הביאו אישה אחרת.
-איך נעשו הגירושים?

02:07:36:06 02:07:29:15
על ידי זקני העם.
-ומה הכלה צריכה לעשות

02:07:38:04 02:07:36:18
בשביל הנישואין?
-הכלה...

02:07:41:09 02:07:38:13
הכלה אחרי שהתחתנה והלכה לבעלה,

02:07:44:01 02:07:41:18

למשל...

-לא, לפני הנישואין?

02:07:50:06 02:07:44:21

היא הייתה צריכה לשמור על הבתולים שלה, אפילו אם היא בוגרת מספיק.

02:07:54:14 02:07:50:15

זו אחת הסיבות לחתונה בגיל צעיר.

02:07:56:22 02:07:55:03

אם בחורה הגיעה לגיל מבוגר

02:07:59:18 02:07:57:10

והיא לא הייתה בתולה,

02:08:05:17 02:08:00:14

הכבוד שלה ירד, וזו הייתה

בושה למשפחה שלה.

02:08:07:14 02:08:06:13

בשביל שכל זה לא יקרה,

02:08:10:11 02:08:07:23

העם האתיופי העדיף חתונה בגיל מוקדם,

02:08:13:22 02:08:10:21

כשהכלה בתולה, ועם כבודה.

02:08:18:01 02:08:15:03

מי היה בודק את התקינות?

02:08:20:11 02:08:19:02

שהיא בתולה?

-כן.

02:08:28:02 02:08:21:03

החתן בודק את התקינות?

-כן, הבעל בודק,

02:08:30:00 02:08:28:14

רק החתן

02:08:36:22 02:08:30:15

או שעוד אנשים?

-כמו ששמעתי, אם היא קטינה,

02:08:39:16 02:08:37:05

ויש לה פחדים למיניהם,

02:08:41:24 02:08:39:24

אז נשים בדקו אותה.

02:08:45:22 02:08:42:10

אם היא פחדה שבעלה יתקרב אליה,

02:08:51:08 02:08:46:09

היא נבדקה על ידי נשים, ואם הכל
היה תקין הייתה שמחה, בירכו אותה

02:08:53:24 02:08:51:23

והמשיכו הלאה.

02:08:58:04 02:08:56:12

היה מאוד חשוב

02:09:02:04 02:09:00:06

שהיא תהיה בתולה,

02:09:05:17 02:09:02:19

צריך היה להקפיד על זה.

02:09:07:11 02:09:05:22

אם הבתולים לא היו קיימים,

02:09:11:21 02:09:07:21

זה הייתה בושה עבודה

ועבור המשפחה שלה.

02:09:16:24 02:09:14:00

איזה מתנות נתנו

02:09:23:09 02:09:17:22

לחתן או לכלה?

-רוב המתנות יועדו לחתן.

02:09:27:04 02:09:23:17

לכלה נתנו בגדים ותכשיטים.

02:09:30:18 02:09:28:05

היה רכוש שמסרו במעמד האירוסים,

02:09:35:19 02:09:31:08

וזה לפי יכולתו של האבא. אם
הוא היה עשיר, הוא נתן הרבה,

02:09:39:11 02:09:36:03

ואם היה לו מעט, אז הוא

נתן לפחות שור אחד,

02:09:40:24 02:09:39:20
או שנתן פרה.

02:09:43:05 02:09:41:14
למשפחה של החתן?
-כן.

02:09:45:24 02:09:43:13
אבל זה יועד לחתן ולכלה.

02:09:48:21 02:09:46:10
לדוגמא, אם ההורים שלך

02:09:51:01 02:09:49:07
נתנו פרה או שור,

02:09:55:21 02:09:51:15
ואחרי שאתם עצמאיים
כבר, בבית משלכם,

02:09:59:10 02:09:57:16
גם ההורים של החתן
היו צריכים לתת משהו,

02:10:02:08 02:09:59:21
וזה הפך לרכוש האישי
של הזוג הצעיר.

02:10:04:13 02:10:02:17
הרכוש שהתקבל על ידי שני הצדדים השתווה.

02:10:08:14 02:10:04:24
אם הייתה פרה, היא המליטה והתרבתה

02:10:10:08 02:10:08:22
וזה עדיין השתייך לזוג.

02:10:14:12 02:10:10:20
גם אם הזוג עדיין גר עם ההורים,
הרכוש שהאבא של הכלה נתן

02:10:17:13 02:10:15:01
והרכוש שהאבא של החתן נתן
לו, שייכים לזוג.

02:10:20:09 02:10:17:22
לפעמים אם לאבא של
החתן לא היה כלום,

02:10:24:07 02:10:20:21
אז לא היה מה לעשות, הכלה לקחה את מה שקיבלה מאביה והם חיו ככה.

02:10:34:10 02:10:24:24
מהם היו נהלי החתונה? היו חינה וטבעת? -כן, בטח, יום לפני החתונה,

02:10:39:03 02:10:34:21
הכלה סידרה את השיער ומרחה את פניה בבצק.

02:10:43:10 02:10:39:13
במה היא התמרחה? -בשביל לנקות את הפנים, בבצק.

02:10:45:15 02:10:43:17
בצק? באמת? -כן, בצק.

02:10:49:10 02:10:45:20
ואז? -ככה המתינה כך זמן מה,

02:10:53:12 02:10:49:19
התקלחה, התארגנה, וכמו היום,

02:10:58:12 02:10:53:22
מה שנקרא שושבינים, כל החברות שלה, ליוו אותה עד שהיא הלכה.

02:11:00:22 02:10:58:19
במשך יומיים השושבינות היו צמודות לכלה.

02:11:05:05 02:11:01:14
ואם החתן הגיע מרחוק,

02:11:08:24 02:11:05:15
האנשים שבאו לקחת את הכלה, שבעה עד עשרה אנשים

02:11:11:03 02:11:09:07
ישנו בבית הורי הכלה ועזבו איתה יום למחרת.

02:11:12:22 02:11:11:10
החתונה התקיימה בתוך סוכה,

02:11:15:01 02:11:13:09

יום למחרת ליוו אותה
ונפרדו מהכלה.

02:11:19:10 02:11:15:11
ואם החתן גר קרוב, אז באותו היום
ולקחו את הכלה בערב.

02:11:24:00 02:11:19:16
כשהכלה יצאה מהסוכה, החברות
שלה עדיין היו צמודות אליה,

02:11:29:00 02:11:24:17
עם הרבה שירה וקריאות
קולולו, ככה זה היה.

02:11:35:01 02:11:29:18
איפה החתונה התקיימה?
-אצל שני הצדדים.

02:11:37:08 02:11:35:13
עשו אירוע בבית הכלה

02:11:39:08 02:11:37:15
עם האורחים שלהם,

02:11:42:05 02:11:39:19
וכך גם אצל החתן.

02:11:44:19 02:11:42:14
אצל שניהם, שלא כמו
בארץ, לא באולם אחד.

02:11:46:18 02:11:45:09
אלה כפרים והמרחקים היו גדולים.

02:11:49:04 02:11:46:24
הביאו כלה גם ממרחק
הליכה של יומיים.

02:11:53:22 02:11:49:14
החתונה הראשונה התקיימה אצל הכלה.

02:11:57:14 02:11:54:05
היום מתקיימות החתונות אצל הכלה,

02:12:00:24 02:11:58:02
אוכלים, שותים וחוגגים כל הלילה,

02:12:04:00 02:12:01:18
יום למחרת עוזבים עם הכלה.

02:12:05:24 02:12:04:06
כשהביאו את הכלה יום למחרת,

02:12:09:03 02:12:06:03
החתונה בצד החתן התקיימה, לא באותו
היום עם החתונה בצד של הכלה.

02:12:11:12 02:12:09:14
אם הם גרו קרוב, החתונות יכולות
היו להתקיים באותו יום,

02:12:13:20 02:12:11:22
בבוקר אצל הכלה ובערב אצל החתן.

02:12:15:01 02:12:14:00
ואם המרחקים היו גדולים,

02:12:16:22 02:12:15:08
חתונה אחת התקיימה אצל הכלה,

02:12:21:04 02:12:17:08
בילו לילה באירוע של הכלה, וכשחזרו יום למחרת
עם הכלה, התקיימה חתונה אצל החתן.

02:12:22:07 02:12:21:11
ככה עשו את זה.

02:12:26:06 02:12:23:01
מה הכינו לאירוע?

02:12:32:00 02:12:26:19
לא היו בירות כמו בארץ,
הכינו טלה, משקה מקומי.

02:12:37:17 02:12:34:01
ההכנות נמשכו כחודש והנשים
התעייפו מהכנות הטלה.

02:12:40:15 02:12:38:01
ההכנות, המרכיבים,
הבישולים, השתייה,

02:12:43:08 02:12:41:00
איסוף העצים לבישולים,

02:12:46:07 02:12:43:14
שחיטת שור או פרה.

02:12:48:16 02:12:46:15

הטלה והאינג'רה הוכנו

02:12:51:22 02:12:49:07
ואחרי השחיטה הכינו את הבשר.

02:12:55:19 02:12:52:04
גם נשות האזור הכינו
אינג'רה והביאו.

02:13:02:23 02:12:56:03
צריך להיערך במשך חודש
בשביל האוכל והשתייה,

02:13:08:24 02:13:03:13
ולבניית הסוכה צריך היה עצים, קרשים.

02:13:11:14 02:13:09:09
מאוד קשה היה להרים אירוע.

02:13:19:12 02:13:12:22
רק הבאת העצים לבישולים
היה מאוד מעייף.

02:13:23:17 02:13:21:14
מי אחראי

02:13:28:18 02:13:23:22
על השבועה?
-בחרו עדים.

02:13:31:12 02:13:29:01
צד החתן בחר עדים

02:13:36:22 02:13:31:23
והיו עדים גם מצד הכלה,
כמו שעושים ערבים בארץ.

02:13:40:14 02:13:37:07
העדים לקחו אחריות על הכלה.

02:13:46:07 02:13:41:01
העדים מצד החתן קיבלו
את העדות מצד הכלה

02:13:48:18 02:13:46:18
אחרי שהושמה הטבעת.

02:13:53:01 02:13:49:06
אחר כך, בזמן שהם חיו חיים שלווים

02:13:55:00 02:13:53:09
וקרה משהו לכלה,

02:13:56:18 02:13:55:07
פנו את העדים.

02:14:02:14 02:13:57:24
אם הייתה לזוג בעיה, ביקשו מהחתן להביא את העדים שנשבע בפניהם.

02:14:08:07 02:14:03:06
הוא הביא אותם, ואם זה משהו שניתן לפתור, אז זה נפתר ע"י העדים.

02:14:12:18 02:14:09:21
איך שומרים את ההבטחות?

02:14:15:18 02:14:13:06
ההבטחה... למשל,

02:14:19:12 02:14:16:02
העד שלקח את האחריות היה צריך להיות אדם מוכר,

02:14:21:21 02:14:20:01
ואם היה מישהו שיכול לכתוב, אז הוא תיעד את זה,

02:14:29:02 02:14:22:06
את השמות של כל העדים,

02:14:33:13 02:14:29:13
אם היה באזור מישהו מלומד, ואם לא היה

02:14:34:21 02:14:33:18
היו עדים,

02:14:36:10 02:14:35:07
הייתה שבועה,

02:14:39:24 02:14:36:16
וכשהזקנים אמרו את דברם קיבלו זאת כעבודה,

02:14:42:04 02:14:40:11
זה כאילו כתוב ומתועד.

02:14:45:01 02:14:43:06
מהחיים באתיופיה,

02:14:47:12 02:14:45:09
למה אתה מתגעגע?

02:14:50:13 02:14:47:20
מה הכי אהבת?

02:14:56:04 02:14:51:14
אני מתגעגע באתיופיה...

02:15:00:11 02:14:56:15
מה שהיה טוב באתיופיה זה

02:15:03:14 02:15:01:02
שכל המשפחה חיה באותו אזור,

02:15:08:03 02:15:04:07
המבוגר שנמצא בתוך החצר

02:15:11:13 02:15:08:17
קיבל כבוד כבעל תואר.

02:15:15:02 02:15:11:23
הנשים, הילדים הגדולים
והקטנים, היו קשובים לו.

02:15:17:13 02:15:15:13
לדוגמא,

02:15:20:20 02:15:19:02
כמו שאמרתי, הילדים

02:15:24:05 02:15:21:12
עשו כל מה שאביהם דרש מהם,

02:15:28:06 02:15:25:01
גם אם למד וגם אם לאו.

02:15:31:17 02:15:28:19
הכבוד לבוגרים

02:15:33:10 02:15:32:07
היה מאוד חשוב.

02:15:35:00 02:15:34:03
ובארץ,

02:15:37:00 02:15:35:10
מה שמצער...

02:15:38:17 02:15:37:09

מבחינת המודרניות,

02:15:42:16 02:15:38:22

החיים באתיופיה ובארץ
זה שמים וארץ,

02:15:45:14 02:15:43:03

החיים בכלליות, אבל

02:15:49:08 02:15:46:04

ההתנהלות המשפחתית, בין ילדים
להורים ובין בעל לאישה,

02:15:54:10 02:15:50:00

היא מלאה בבעיות שממשיכות לקרות.

02:15:58:11 02:15:54:12

מה שעצוב בארץ,
זה שילדים לדוגמא,

02:16:03:10 02:15:59:08

מביאים מבחוץ מישהי
שההורים לא רוצים,

02:16:06:16 02:16:04:02

ויש כאלה שלא מתחתנים עד גיל 40.

02:16:08:08 02:16:06:23

זה מצער את ההורים.

02:16:10:00 02:16:08:18

הזמן עובר,

02:16:12:10 02:16:10:11

ועם כל זה, כמו שאמרתי,

02:16:15:14 02:16:13:00

שהנהלים באתיופיה היו טובים,

02:16:17:10 02:16:15:20

בחרו חתן מתאים,

02:16:19:14 02:16:17:17

אם המשפחה שלו התאימה
ולא הייתה קירבה.

02:16:23:01 02:16:20:03

אחרי בירורים רבים התחתנו.

02:16:25:02 02:16:23:10

וחיו באושר.

02:16:28:03 02:16:25:12
ככה שמרו אחד על הכבוד של השני.

02:16:29:09 02:16:28:14
ועכשיו,

02:16:33:18 02:16:30:01
הצעירים באים עם בחירה ללא הסכמת
ההורים, כשהשורשים לא ידועים

02:16:35:09 02:16:34:02
ושמוצאם לא ידוע,

02:16:38:13 02:16:35:17
כשמנסים להסביר להם, התשובה
שלהם היא "כולנו אתיופים".

02:16:42:19 02:16:39:03
ומהבחינה הזו יש הרבה בעיות בארץ,

02:16:45:14 02:16:43:06
הילדים נחשפים להרבה בעיות.

02:16:49:07 02:16:45:20
לזיווגים שההורים לא מאשרים
אין תוצאה טובה.

02:16:54:11 02:16:49:22
אבל מבחינת שאר החיים בארץ,
תודה לקב"ה שהביא אותנו.

02:16:56:08 02:16:54:23
הבעיה היחידה שלנו היא,

02:16:59:13 02:16:56:18
וזה מצער אותי מאוד, מה שקשור לילדים.

02:17:00:12 02:16:59:18
אחד,

02:17:03:11 02:17:00:19
הרבה צעירים במדינה הזו,
שבה אפשר לעבוד ולהתפתח,

02:17:07:12 02:17:04:00
מתמכרים לשתייה, מעשנים,

02:17:11:13 02:17:07:21

וההורים סובלים פעמיים. הם עובדים
במפעל כשכירים בשביל לגדל אותם,

02:17:13:22 02:17:12:03
ואחרי שהם גדלים,

02:17:15:11 02:17:14:10
הם ישנים כל היום,

02:17:18:00 02:17:15:17
ישנים ביום ומסתובבים כל הלילה.

02:17:20:14 02:17:18:14
ההורים נמצאים בבעיה גדולה.

02:17:23:06 02:17:21:02
והדבר הנוסף...

02:17:25:09 02:17:23:14
אם זה לא מקרים יוצאי דופן,

02:17:29:00 02:17:25:14
זה קרה לכולנו.
מכירים בחוץ,

02:17:31:07 02:17:29:08
וכשאומרים להם שזה לא מתאים,
הם עונים "כולנו אתיופים".

02:17:34:10 02:17:31:24
זה מה שחסר לנו,

02:17:36:14 02:17:34:23
כבוד בין ילדים להורים.

02:17:39:11 02:17:37:16
כשהנוהל הזה כבר לא קיים,

02:17:42:11 02:17:39:22
מי שעלה בגיל מבוגר יחסית,

02:17:45:10 02:17:43:01
אפשר להגיד שהלב שלו
פצוע בגלל הצעירים.

02:17:46:22 02:17:45:19
אבל מבחינת שאר החיים,

02:17:49:16 02:17:47:05
טוב שהקב"ה הוציא אותנו

מהמדינה המסכנה

02:17:51:11 02:17:50:01
והביא אותנו לארץ.

02:17:54:18 02:17:51:22
אני מאוד מודה לו

02:17:57:02 02:17:55:06
ואפילו אומר

02:18:01:09 02:17:57:13
לאלה שהקריבו את חייהם
בשביל המדינה הזו

02:18:04:24 02:18:01:19
והצליחו להקים את המדינה,
תודה.